

VATANPARVAR

Сайтимизга Утиш
учун QR-коднинг
телефон орқали
сканер қилинг.

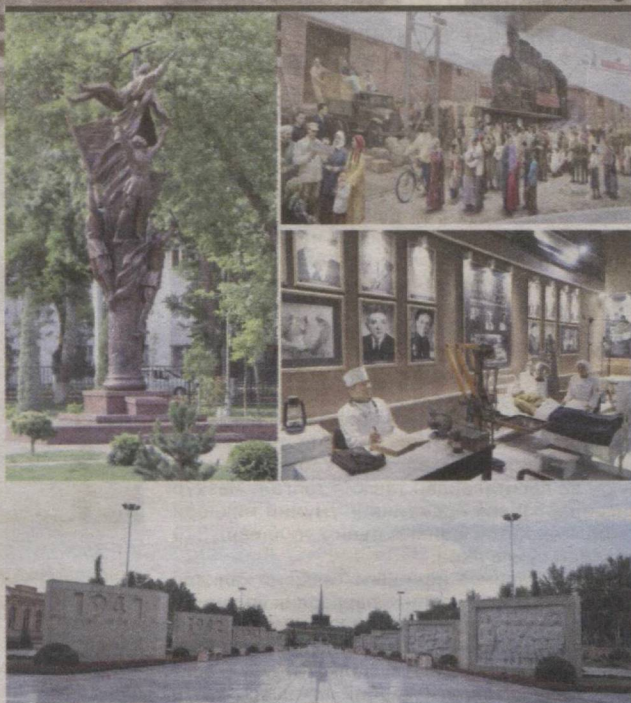
4-5

«ҒАЛАБА БОҒИ» -

қазрамонлик акс этган яхлит мажмуа

“ Катта ғурур ва ифтихор билан таъкидлаб айтмоқчиман: «Ғалаба боғи»нинг марказида «Матонат мадҳияси» деб аталган муаззам обида барча Ўзбекистон оналарига қўйилган ҳайкал бўлиб, она Ватан рамзи бўлиб қад ростлади. Ҳеч шубҳасиз, ушбу ёдгорлик бутун халқимиз, айниқса, ёшларимиз учун қутлуғ зиёратгоҳга, оила, севги-муҳаббат, вафо ва садоқат деган муқаддас тушунчалар тимсолига айланиб қолади.

Шавкат Мирзиёев

Шавкат Мирзиёев: Эпидемиологик вазият жilовини маҳкам ушлаган ҳолда карантин талабларини юмшатишни давом эттирамиз

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида мамлакатимизда карантин талабларини ҳушёрликни оширган ҳолда янада юмшатиш, иқтисодий тармоқларини босқичма-босқич ишлаштириш, аҳоли бандлиги ва даромадларини ошириш чора-тадбирлари юзасидан 13 май куни видеоселектор йиғилиши ўтказилди.

Давлатимиз раҳбари йиғилиш аввалида дунёда пандемия ҳали давом этаётгани, лекин қатор давлатлар карантин чекловларини аста-секин юмшата бошлаганини қайд этди.

– Дунё ҳамжамияти коронавирусга қарши вакцина ва даволайдиган дори воситаси ҳали топилмагани сабабли ушбу инфекция мавжуд бўлган шароитда яшаш ва ишлашга ўрганиш зарурлиги тўғрисида яқиний

хулосага келмоқда. Биз ҳам эпидемиологик вазият жilовини маҳкам ушлаган ҳолда, карантин талабларини юмшатишни бошлаганмиз ва буни босқичма-босқич давом эттирамиз.

Буни, энг аввало, иқтисодий фаолликни тиклаш орқали, аҳолининг ишлаши ва даромад олишини таъминлаш мақсадида амалга оширмоқдамиз.

Бу борада ўзимиздаги ҳақиқий аҳвол ва халқаро тажрибани кенг ўрганишимиз. Дастлабки таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, қаерда ҳокимлар бутун масъулиятни ўзига олиб, чуқур ўйлаб, одамлар билан маслаҳатлашиб, иш олиб бораётган бўлса, ўша жойда яхши натижа бермоқда.

Лекин баъзи жойларда берилган эркинликни нотўғри тушуниб, аҳоли, айниқса, ёшлар ҳеч қандай заруратсиз кўчаларни тўлдириб юргани кузатилмоқда. Бундай ҳолатлар ҳамда охириги кунларда инфекция юқтирганлар сони яна ошаётгани ҳаммамизни ҳушёр бўлишга қақирмоқда.

Умуман, коронавирус хавфи йўқолганидан кейин ҳам халқимиз карантин пайтидаги айрим қоидаларни ўзининг одатий турмуш

тарзига айлантириши керак. Жумладан, шахсий гигиенага қатъий амал қилиш, қўлни тез-тез совунлаб ювиш, дезинфекция қилиш, турли тўй-маросимларни жуда чекланган таркибда ўтказиш, юқумли касал бўлса, маска тақиш одатий қоидага айланиши зарур.

Бир ҳақиқатни барчамиз аниқ тушуниб олишимиз шарт: пандемия шароитида биз жорий этган янги тизимнинг қанчалик самарали ишлаши фақат ва фақат ўзимизга боғлиқ, – деди Шавкат Мирзиёев.

Йиғилишда пандемияга қарши курашиш ҳамда карантин шароитида аҳоли ва корхоналарни қўллаб-қувватлаш борасида амалга оширилган ишларга ҳам тўхталиб ўтилди.

Президентимиз пандемия шароитида аввалги берилган имтиёزلарга қўшимча равишда тадбиркорлар ва аҳолини қўллаб-қувватлаш давом эттирилишини таъкидлади.

Йиғилишда юртимиздаги эпидемиологик вазият ҳамда ҳудудлар раҳбарларининг таклифларидан келиб чиқиб, карантин талабларини янада юмшатиш масалалари муҳокама қилинди. Хусусан, «яшил» ва «сарик» ҳудудларда санитария-гиги-

ена талабларига қатъий амал қилган ҳолда хизмат кўрсатиш турларига босқичма-босқич рухсат бериш мумкинлиги белгиланди.

Республика комиссиясига пандемия қайта кучайган тақдирда вазирлик ва идоралар бажариши лозим бўлган бирламчи вазифалар белгиланган тартибни тасдиқлаш топшириғи берилди.

Олис ҳудудларнинг пойтахтимиз билан транспорт алоқасини тиклаш жуда долзарб масала бўлиб турибди. Шу боис Тошкент шаҳридан Нукус, Урганч, Термиз шаҳарларига авиакатновларни тиклаш, Самарқанд, Навоий, Бухоро, Қарши шаҳарларига «Афросиёб» тезюрар поезди ҳамда Фарғона водийсига поезд катновини қайта йўлга қўйиш режалаштирилмоқда. Шунингдек, шаҳарлар ичида шахсий автомобиллар ҳаракати бўйича чекловларни бекор қилиш масаласи ўрганилмоқда. Транспорт, Ички ишлар ва Соғлиқни сақлаш вазирликларига булар бўйича Республика комиссиясига таклиф киритиш вазифаси қўйилди.

ЎЗА материаллари асосида тайёрланди.

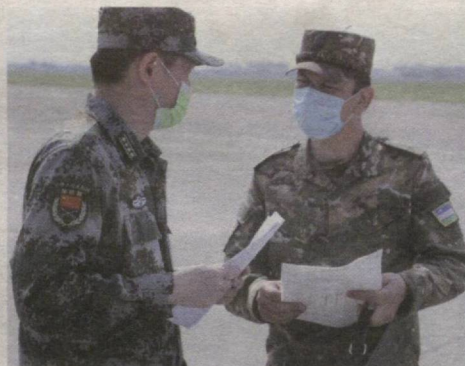
ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК

ХИТОЙДАН ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИ

“ Хитой Халқ Республикаси мамлакатимизга навбатдаги инсонпарварлик ёрдамини жўнатди. Хитой ҳарбий авиацияси томонидан Ислоҳ Каримов номидаги Тошкент халқаро аэропортига олиб келинган тиббиёт воситалари Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги мутасаддилари томонидан қабул қилиб олинди.

Коронавирус пандемияси шароитида дунё ҳамжамиятида дўстона алоқалар, хайрихоҳлик муносабатлари янада чуқурроқ илдиз отмоқда. Хитой Халқ Республикаси томонидан Ўзбекистон Мудофаа вазирлигига тақдим этилган беғараз ёрдам ҳам ана шу фикрнинг яна бир исботидир. Хитой ҳарбий самолёти бортида жами 2,5 тоннага яқин 13 турдаги тиббиёт воситаси олиб келинди. Улар асосан юқумли касалликлардан ҳимояловчи тиббиёт ниқоблари, кўзойнақлар, махсус кийимлар, масофадан туриб тана ҳароратини ўлчовчи термометр, дезинфекцияловчи аппарат каби энг зарур буюм ва воситалардан ташкил топган. Мазкур инсонпарварлик ёрдамининг умумий миқдори 2 миллион Хитой юанига, яъни 2 миллиард 870 миллион сўмга яқин.

Ислоҳ Каримов номидаги Тошкент халқаро аэропортида мазкур инсонпарварлик ёрдамини топшириш маросимида Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги фавқуллодда ва мухтор элчиси Цзянь Янь, Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги ҳарбий атташеси катта полковник Сюй Чанжи йилдан йилга ривожланиб бораётган Ўзбекистон – Хитой алоқалари биринчи навбатда икки давлат раҳбарларининг

олий даражадаги учрашувларининг самараси эканини таъкидлади.

– Хитой ва Ўзбекистон ўртасидаги халқаро ҳамкорлик ҳозирги эпидемия даврида икки халқнинг бир-бирига ўзаро кўмак беришга доим тайёрлигини кўрсатди, – дейди Хитой Халқ Республикасининг мамлакатимиздаги фавқуллодда ва мухтор элчиси Цзянь Янь. – Хитой халқи карантин қоидаларини ҳисобга

олган ҳолда, қийин ва синовли дамларда ҳам эпидемияга қарши курашда махсус самолёт орқали ўзбек халқига ўз вақтида зарур инсонпарварлик ёрдамини етказгани бунга яққол мисолдир. Улуғ мутафаккир Алишер Навоий айтганидек, дўстинг узоқда бўлса ҳам, кўнгли яқин бўлади. Таъкидлаш керакки, икки мамлакат ўртасида барча жабҳаларда ҳар томонлама мустаҳкам, дўстона алоқалар йўлга қўйилган. Президент Шавкат Мирзиёев раҳнамолигида амалга оширилаётган чора-тадбирлар, Хитой Халқ Республикаси Қуролли Кучлари томонидан келтирилган мазкур кўмак ўзбек халқининг пандемиядан тезда қутулиб, одатдагидек фаол ҳаёт тарзига қайтиши ва дидил оёққа туришига муайян даражада хизмат қилади. Биз биргаликда, албатта, бу вирус устидан ғалаба қозонамиз.

Мухтасар айтганда, Хитой томонидан жўнатилган ушбу инсонпарварлик ёрдамини икки

мамлакат ўртасида асрлар оша ривожланиб келган дўстлик алоқаларининг бугун ҳам жадал суръатларда давом этаётганининг ифодасидир.

Дилшод РЎЗИҚУЛОВ

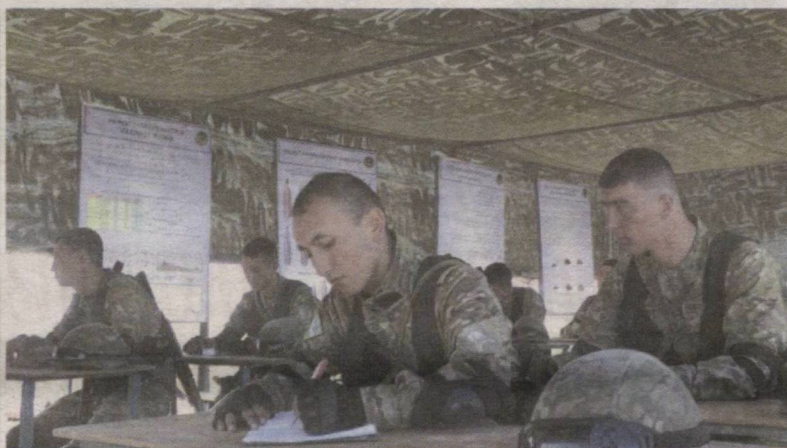

Юксак касб маҳорати ва ҳарбий интизом – ҳар бир ҳарбий хизматчининг Ватан ҳимояси учун қўшган ҳиссасидир!

“ Бугунги пандемия шароити бутун дунёга ўз таъсирини ўтказиб келмоқда. Бу таъсир нафақат иқтисодий, ижтимоий тармоқларда, балки дунё Қуролли Кучларида ҳам сезилаётир.

14.2 ММ.ЛИ ҚУРОЛ

ИЛК БОР СИНОВДАН ЎТКАЗИЛДИ

Режалаштирилган ўқув машғулоти орта сурияпти ёки бекор қилиняпти, ҳарбий саноатдан катта даромад кўрайдиган давлатлар бюджетидоги рақамлар сонидо қисқариш, шахсий таркибининг каттагина қисми коронавирусга қарши курашга жалб этилган... Хуллас, бугунги дунё армияси манзараси шу ва шунга яқин ранглар орқали тасвирланыпти. Марказий ҳарбий округ шахсий таркибининг бир гуруҳ вакиллари ҳам бугунги кунда Сардоба туманида халққа мадад бўлмоқда.

Аёнки, жанговар сафларда хизмат олиб бораётган юрт ўғлонларининг вазифаси – ҳар қандай шароитда ҳам она Ватанни ҳимоя қилиш. Шу маънода бугунги мураккаб вазиятда ҳам Қуролли Кучлар тизимидаги

жанговар тайёргарлик ишлари санитария-гигиена талабларига қатъий риоя қилинган ҳолда режа асосида олиб борилаётир.

Ўзбекистондаги энг катта полигон – Марказий ҳарбий округга қарашли «Каттақўрғон» дала-ўқув майдонида илк бор Д-30 артиллерия стволи ичига ўрнатилган 14.2 мм.ли қурол синовдан ўтказилди.

Одатда Д-30 артиллерия қуролидан 122 мм.ли снаряд отилади. Каттақўрғон гарнизони ҳарбий хизматчилари томонидан бу галги тунги ва кундузги отиш машғулотида 14.2 мм.ли қурол ҳам

синаб кўрилди. Натижа қутилганидек бўлди: кетма-кетликда отилган ёнувчи ва зирхтешар ўқлар нишонларга тўлиқ талафот etkazди.

Ушбу қуролдан артиллериячилар бўлинмасига янги қабул қилинган ёш ҳарбий хизматчилар фойдаланиши кўзда тутилган. Ёш артиллериячилар қисқа муддат ичида янги қуролда малака оширгач, 122 мм.ли қуролдан отишга ўтади.

Исломжон ҚҶҚОРОВ,
«Vatanparvar»

БУНЁДКОРЛИК

«ФАЛАБА БОГИ» –

Қахрамонлик акс этган яхлит мажмуа

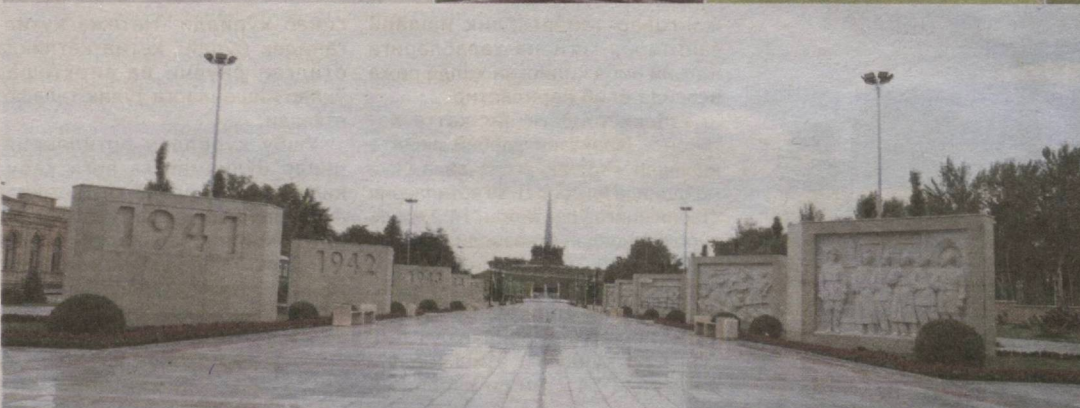
«Фалаба боғи» Президентимизнинг 2019 йил 25 июнь куни мазкур ҳудудда бўлиб, тарихимизнинг бир қисми бўлган уруш даврини ўзида акс эттирадиган яхлит мажмуа барпо этиш тўғрисида берган топшириқлари асосида қурилди.

Жойлашув манзили: Тошкент шаҳри Олмазор тумани.

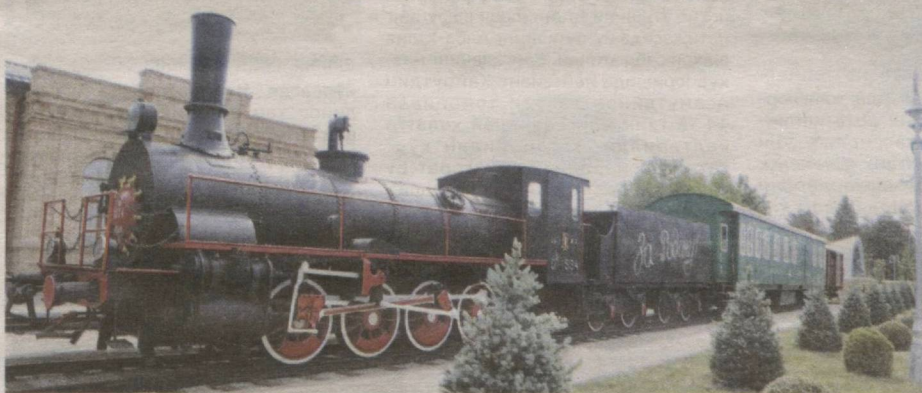
Майдони: 12 гектардан зиёд.

Боғда мавжуд: уруш даври манзаралари, жумладан, окоп ва блиндажлар, палаткалар, дала ошхоналари ва бошқа лавҳалар акс этган композицион мажмуалар; очик осмон остидаги ўша давр ҳарбий техника ва қурол-яроғлари; «Шон-шараф» музейи, кутубхона, Wi-Fi зона, амфитеатр ва кинотеатр; ўша вақтлардаги Темир йўл вокзали ўзбекистонлик жангчиларни урушга элтган поезд вогонлари билан бирга.

Боғдаги мажмуалар: «Матонат мадҳияси» – беш ўғли ҳам урушда ҳалок бўлган зангиоталик Зулфия Зокирова ва унинг вафодор келинлари, шунингдек бутун ўзбек аёллари садоқати рамзи; «Мангу жасорат» – афсонавий ўзбек генерали Собир Раҳимов ва барча ўзбекистонлик ботир жангчиларнинг сўнмас хотираси рамзи; «Кўз ёши» – урушнинг мудҳишлиги, миллати ва динидан қатъи назар, барча одамлар бирлиги рамзи.

ТИКЛАНГАН ҲАҚИҚАТ РАҚАМЛАРДА

Иккинчи жаҳон урушига Ўзбекистондан 1 миллион 951 мингга яқин киши сафарбар этилгани аниқланди (шу вақтга қадар 1 миллион 500 мингга яқин деб ҳисобланар эди).

Уруш ўчоғига айланган ўлкалардан юртимизга 1 миллион 500 минг киши, жумладан, 250 мингдан зиёд болалар эвакуация қилинган ва халқимиз уларга ўз уйдан жой бериб, сўнгги бурда нонини ҳам баҳам кўрган.

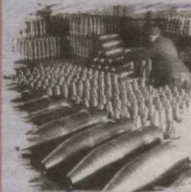
Илгари 396 мингга яқин Ўзбекистон фуқароси урушда ҳалок бўлган, деб ҳисобланган бўлса, аслида бу рақам 538 мингдан зиёд бўлган.

Шунингдек, 200 мингдан зиёд аскар ва офицерларимиз жанговар давлат мукофотлари билан тақдирлангани ҳужжатлар орқали ўз тасдиғини топди.

Уруш йиллари Ўзбекистондаги 300 га яқин корхоналарда ҳарбий маҳсулотлар ишлаб чиқарилган. Шу даврда фронт ҳудудларидан юртимизга 151 та завод кўчириб келтирилган.

Аниқланишича, уруш даврида асирга тушган 150 мингдан зиёд ўзбекистонликларнинг 50 минг нафаридан ортиғи концлагерлардаги азоб-уқубатлар оқибатида вафот этган.

III даражали оғиржант Олим БЕРДИЕВ суратга олган

ТАРИХНИНГ ЎҚИЛМАГАН САҲИФАЛАРИ

Фашизм устидан қозонилган Ғалабанинг 75 йиллиги муносабати билан яна бир ўзбек қаҳрамони ҳақида ҳикоя қиламиз. Иккинчи жаҳон урушида тилларда дoston бўлган ҳарбий техникалардан бири Т-34 танки ва жанговар машиналарни таъмирлаш ротаси командири Хайрутдин Асамутдиновдир.

Тожирова билан турмуш қурган Хайрутдин Асамутдинов икки ўғлини ҳам худди ўзи каби олиқ маълумотли ҳуқуқ-тарғибот ходими қилиб тарбиялади. Катта фарзанди Алишер Асамутдинов турли давлат ташкилотларида юртимизга муносиб хизмат қилган бўлса, кичик ўғли Муҳитдин Асамутдинов отаси изидан бориб, Давлат хавфсизлик қўмитаси ходими сифатида фаолият

ТЕМИР ТУЛПОР КОМАНДИРИ

1924 йил Тошкент шаҳрида туғилган Хайрутдин Асамутдиновнинг айна ўспиринлик даври Иккинчи жаҳон урушининг суронли йилларига тўғри келди. Чунки қаҳрамонимиз 114-мактабни тамомлаган пайтда фашистлар Европанинг бир қатор давлатларига босқинчи сифатида уруш эълон қилганди. Орадан бир йил ўтиб, мактабни аъло баҳолар билан тугатган Хайрутдин Чирчиқ шаҳрига кўчириб келтирилган 1-Харьков танкчилар билим юртига ўқишга кирди. 1942 йилнинг октябрь ойидан 1943 йилнинг август ойига қадар жанговар машинани бошқариш бўйича тезлаштирилган муддатда етарли билимларга эга бўлиб, фронтга юборилди. Уша пайтларда ўзбек танкчи офицерлари кам эди ва у бу борада биринчилардан бўлди.

Кичик лейтенант Хайрутдин Асамутдинов ўқишни тугатгандан кейин Урал ҳарбий округидаги 2-захира танкчи полкида Т-34 танки командири этиб тайинланган. 1943-1944 йиллар Дашт фронти (Степной фронт кейинчалик 2-Украина фронти деб ном бе-

Ўзбек ўғлонининг ўша жанглардаги қаҳрамонлигини рота командири қуйидагича тасвирлаб, уни мукофотга тавсия этган: «Знаменск ҳамда Кировгоград шаҳарларини немис босқинчиларидан озод қи-

хиссасини қўшди. Хайрутдин Асамутдинов кўрсатган жасорат ва мардлик намуналари «Қизил Юлдуз» ордени билан мукофотланишга лойиқ. Техник таъминлаш ротаси командири катта лейтенант Грига. 12 февраль, 1944 йил».

Душманга қарши мисли кўрилмаган огир жангларда тобланган Хайрутдин Асамутдиновга 1944 йилнинг 6 сентябрида «лейтенант» ҳарбий унвони берилди. Командирларининг ишончидан руҳланган жасур ўзбек ўғлони орадан бир ҳафта ўтиб, навбатдаги қаҳрамонлиги билан 110-танк бригадасига намуна бўлди. Асамутдиновнинг таъмирлаш взводи 19 августдан 12 сентябргача 34-батальон танкларининг 2 250-2 950 километр масофани муваффақиятли босиб ўтишини таъминлади ва бунинг натижасида Руминиянинг Алба-Юлия шаҳри озод этилди. Бригаданинг мазкур юришида лейтенант Хайрутдин Асамутдинов взводи томонидан 44 та танк жанговар шай ҳолатга келтирилди. У томонидан кўрсатилган мардлик ва жасорат бу сафар II даражали «Ватан уруши» орденига лойиқ топилди.

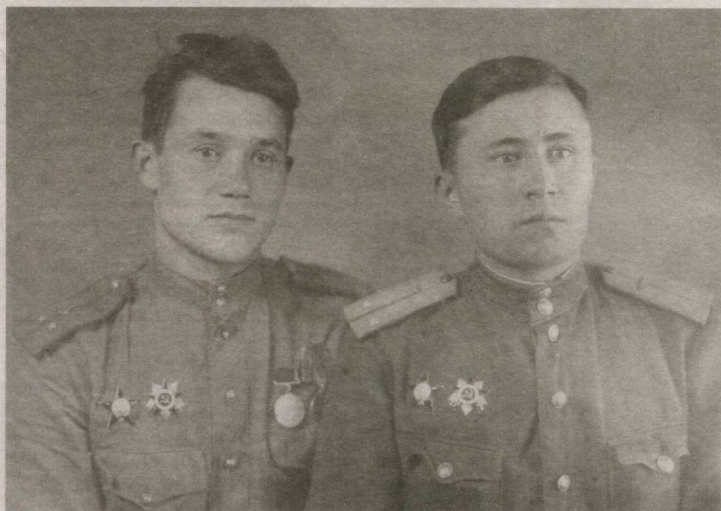
У Руминия, Венгрия, Югославия, Австрия, Германия ва Чехословакияни фашист босқинчиларидан озод этишда муносиб ҳисса қўшди. Ушбу шаҳарларни озод қилишдаги қаҳрамонликлари эвазига «Германия устидан қозонилган ғалаба учун», «Будапештни озод қилганлиги учун», «Венани озод қилганлиги учун», «Жанговар хизматлари учун» медаллари билан тақдирланди.

Бир неча муддат Фрунзе (ҳозирги Яккасарой) тумани ёшлар ташкилотиде иккинчи котиб бўлиб ишлаган қаҳрамонимиз кейинчалик хавфсизлик хизмати мактаби ва Ўрта Осие давлат университети (ҳозирги Миллий университет)да таҳсил олди. Фронтда орттирган тажрибаси, тезкор ва ўз вазифасига сидқидилдан ёндашиши туфайли Давлат хавфсизлик қўмитасида турли раҳбарлик лавозимларида ишлади. Ўзбекистон фуқаро авиацияси контрразведкавий таъминлаш бўлими тезкор ходими, ДХҚ Фарғона, Сирдарё ва Сурхондарё вилоятлари бошқармаларида турли лавозимларда фаолият кўрсатди. Хавфсизлик хизмати соҳасида ўттиз йилдан ортиқ самарали меҳнат қилган полковник Хайрутдин Асамутдинов I ва II даражали «Бенуқсон хизматлари учун» ва бошқа бир қатор медаллар билан мукофотланди.

Уруш йилларида НКВД ходими сифатида фронт ортида самарали меҳнат қилган сержант Мавжуда

кўрсатди. Невараси Азиз Асамутдинов ҳам оилавий анъанани давом эттирган ҳолда ҳарбий соҳада эл-юрт осойишталигига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келмоқда. Мамлакатимиз хавфсизлик хизма-

рилган) 110-бригадаси, 1-батальониде танк командири сифатида жангларда қатнашди. 1943 йил 2-Украина фронтининг 5-гвардиячи танк армияси, 18-танк корпуси, 110-танк бригадаси захира ротаси офицерлари таркибига қўшилди. Билим юртида олган тажрибаси туфайли Т-34 танки командири сифатида жангларга киришди. 1944 йилнинг январь-февраль ойларида Знаменск ҳамда Кировгоград шаҳарлари учун бўлган жанглардаги жасорати учун «Қизил Юлдуз» ордени билан тақдирланди.

лиш жангларида кичик лейтенант Асамутдинов жасорат ва мардлик намуналарини кўрсатди. У ўзининг Т-34 танки таъмирланаётган пайтда жангда шикастланган бошқа 15 та танк ва 32 та филдиракли артиллерия қуролларини тиргакли техника ёрдамида душман ҳужумидан бехатар ҳудудга олиб ўтишда мисли кўрилмаган жасорат намойиш қилди. Шунингдек, у ҳар сафар жанг майдонига қайтишда қуролдош дўстларига зарур қурол-аслаҳаларни етказиб, бригаданинг жанговар топшириқларни аъло даражада бажаришида муносиб

тида Асамутдиновлар сулоласида ўзига хос мактабни яратган Иккинчи жаҳон уруши қаҳрамонининг ҳаёт йўли бугунги авлод вакилларини ватанпарварлик руҳида тарбиялашда муносиб ўрин тутлади.

Асрор РЎЗИБОВ,
«Vatanparvar»

ЖАСОРАТ УНУТИЛМАЙДИ

ЭЗГУЛИК САЙҚАЛ ТОПГАН КУН

« Ёши улуг кексаларни эъозлаш, уларга ҳурмат кўрсатиш азал-азалдан маънавий ҳаётимизнинг ажралмас қисми бўлиб келган. Хотира ва Қадрлаш куни байрами муносабати билан Мудофаа вазирлиги Ҳаво ҳужумидан мудофаа қўшинлари ва Ҳарбий ҳаво кучлари қўмондони генерал-майор Аҳмад Бурхонов уруш фахрийси Павел Материков хонадонидан бўлиб, инсонийлик бурчини адо этди.

Муаллиф суратга олган

Пойтахтимизнинг Яшнобод тумани, Фидойилар маҳалласида истиқомат қилаётган Павел Материков табаррук 95 ёшни қарши оляпти. У урушдан сўнг узоқ йиллар Қуролли Кучлар тизимида офицер сифатида хизмат қилган. Катта ҳаёт тажрибасига эга, иродаси мустаҳкам инсон.

– 1943 йил 18 ёшимда фронтга отланганман, – дейди отахон. – Урушда алоқачи бўлганман. Жанггоҳда ўтган йиллар... эсласам ҳалиям этим жунжикади. Жуда оғир замонлар эди.

Қанча-қанча ёру биродарларимдан айрилдим. Уларнинг ёди ҳамон қалбимда, юрагимда... Мен уларни ҳеч қачон унутмайман, унуттолмайман... Урушдан кейин ҳам узоқ йиллар қийинчилик замонидан яшадик. Энди у кунлар ўтмишга айланди. Бугунги авлод доруломон замонда бахтли, шод-хуррам ҳаёт кечиряпти. Менга бугунги осуда кунларни кўриш ҳам насиб қилди. Доим ҳукуратимиз эътиборини, ғамхўрлигини ҳис қилиб яшайман. Ҳечам ёлғизлатиб қўймаганингиз

учун сиз, ҳарбийлардан ҳам миннатдорман. Бугунги таширфингиздан бошим осмонга етди. Соғ бўлинг, омон бўлинг. Тилагим, юртимиз тинч, осмонимиз мусаффо бўлсин.

Суҳбат чоғида эзгу тилаклар айтилди. Қўмондон отахонга Президент табригини ўқиб эшиттирди. Самимиятга йўғрилган бу сўзларга ҳамоҳанг равишда отахонга пул мукофоти ва эсдалик совғалар топширилди.

Майор Г. ҲОЖИМУРОВА

« 1 май 2020 йил... Сирдарё вилоятида жойлашган «Сардоба» сув омборидан сув чиқиши оқибатида кўплаб аҳоли ҳаёти хавф остида қолди. Мазкур ҳодисада аҳолини эвакуация қилиш ишларига биринчилардан бўлиб Миллий гвардия тезкор ҳаракатланувчи гурӯҳи шахсий таркиби етиб келган. Сув босиш хавфи мавжуд бўлган аҳоли пунктларини эвакуация қилиш жараёнига барча махсус техника, автомашиналар жалб этилган, сув босган ҳудудларда қолиб кетган фуқароларни қутқариш ишларида эса Мудофаа вазирлиги вертолётларидан фойдаланилган.

ҚАҲРАМОННИНГ ЁРҚИН ХОТИРАСИ

бўлмаганида кўп кўнгилсизлик бўлиши мумкин эди, – дейди Учтом маҳалласида яшовчи Умар Маматқулов.

Қуролли Кучларимиз сафида 2007 йилдан буён хизмат қилган, эндигина 32 ёшни қаршилаётган Ҳусниддин Суяров оила аъзолари, халқимиз қалбига ҳамиша ёш ва навқирон қаҳрамон сифатида муҳланди.

Қутқарилган фуқаролардан бири Даврон Қудратов сув тошқини пайтида уйдан чиқиб кетишга улгурмаган. Унинг бахтига шундай қалтис вазиятда ҳарбийлар ёрдамга етиб келди ва унга тошқиндан чиқишига ёрдам берди. Вертолёт ёрдамида қутқарилган йигитнинг сўзларига кўра, ўша куни ҳарбийлар нафақат аҳолига, балки чорасиз қолган уй ҳайвонларига ҳам ёрдам беришган. «Ватан ҳимоячиларига катта раҳмат, улар тўғайли тирик қолдим», дейди Даврон.

Катта йўқотишга ҳали ҳам ишона

олмаётган ота-она юраги ёнаётганига қарамаздан паҳлавондек ўғлининг бу дунёдан қаҳрамонлик кўрсатиб, ўз ҳаёти эвазига кўплаб инсонлар ҳаётини сақлаб қолганидан фахр туйғусини туймоқдалар.

Ҳусниддиннинг волидаси ҳар дақиқада фарзанди тўғрисида, унинг меҳр ва қатъият билан айтган гапларини эсламоқда. «Муддатли ҳарбий хизматдан қайтгач, ҳарбий соҳада ишлайман, деб туриб олди. Баъзи вақтларда қийналганини сезиб қолсам, «Ўғлим, кеча қол шу ҳарбий ҳаётдан», десам, рози бўлмаган. «Онажон, чин дилдан ичган қасамёдим ҳамиша ёдимда, Ватанимни ташқи таҳдидлардан асрайман, юртим учун, халқим учун хизмат қиламан», деганди. Мана, айтганидек, юрти учун жонини фидо қилди, болам... Мен фахрланаман, ғурурланаман ўғлим билан...»

25 ёшида икки фарзанди билан бева қолган қаҳрамоннинг турмуш ўртоғининг ҳолини тасвирлаш жуда қийин. 4 ёшли ва бор-йўғи 2 ойлик икки қизалоғи отасиз ўсиш нима эканини ҳали тўлиқ англамайди. Фарзандининг, «Дадажонимни соғиндим», деган сўзлари бирор инсонни ларзага солмай қўймайди...

– Мен шундай инсоннинг турмуш ўртоғи бўлганимдан фахрланаман... Турмуш қурмасимиздан олдин ҳарбийнинг ҳаёти бу даражада оғир бўлади, деб ўйламаганим... – дейди йиғлаганча фарзандини қучаётган Нозима Суярова.

Ҳусниддин мактаб даврлариданок ҳарбий соҳада хизмат қилишни кўнглига ниёт қилган. Ҳамиша кўмакка шай, ҳаётининг сўнгги чоғида ҳам ёрдам қўлини чўзганча, ҳаётдан кўз юмган ўқувчисини, синфдошини хотирлаётган Ҳусниддиннинг устози

ва синфдошлари унинг табиати, ҳарбий соҳада ишлашни ниёт қилгани ва ёшлигидан тузган режалари ва орзуларига етишгани ҳақида сўзлаб бердилар.

Сержантлар тайёрлаш мактабининг қатор босқичларини яхши ва аъло баҳоларга тамомлаган бу ҳарбий хизматчи хизмат ўташ давомида ўзининг намунали ҳарбий интизоми, шунингдек, ўзига юклатилган вазифа ҳамда мажбуриятларга виждонан ёндашиши билан алоҳида ажралиб турган.

Одамларни бошпанасидан айирган, ёш йигитлар умрига зомин бўлган Сирдарёдаги фавқулодда ҳолатда Ҳусниддин билан бирга хизмат қилган хизматдошларининг аҳволи эса маълум. Ўша машъум кунни, хизматдошидан айрилган онларни эслаш ҳар бир ҳарбий хизматчи учун оғир...

– Сув тошқини юз берган кунда сувнинг оқими жуда тез эди. Баланд оқаётган сув йўлида бўлган ҳамма нарсани оқизиб кета бошлади. Агар бу лойқа сувда турли чиқиндилар, қамишлар, дарахтларнинг шох-шаббалари-ю уйнинг томидан оқизиб кетилган шиферлар бўлмаганида эди, ҳозир сафдошларимиз биз билан бирга бўлармиди...

Шу каби ўйлар билан Миллий гвардия ходимлари ўз сафдошларини хотирламоқда.

Ҳусниддин Суяров вафотидан сўнг Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси қўмондонлигининг I даражали «Намунали хизматлари учун» кўкрак нишони билан тақдирланди.

Жасорат – мангу, хотира – муқаддас. Миллий гвардия ҳарбий хизматчиси III даражали сержант Ҳусниддин Суяровнинг қаҳрамонлиги, жасоратли юртимиз, айниқса ҳаёти сақлаб қолинган фуқароларимиз ҳеч қачон унутмайдилар. Унинг ёрқин хотираси ўзбек халқи қалбиде абадий яшайди.

Контракт бўйича ҳарбий хизматчи,
оддий аскар
Нафосат ЗАФАРОВА,
Миллий гвардия
ахборот хизмати мутахассиси

КЕЛИНГ, КИТОБ ЎҚИЙМИЗ

Иккинчи жаҳон урушининг тамом бўлганига ҳам 75 йил тўлди. Уруш тамом бўлганидан бери ҳам кўп сувлар оқиб ўтди. Улкан муҳораба иштирокчиларининг катта қисми бугун орамизда йўқ. Аммо улар унутилган эмас.

Пойтахтимизда «Ғалаба боғи» қад ростлади. Бу оддий боғ эмас. Унинг номигина Ғалаба. Буни мен тарихий адолатнинг тикланиши деган бўлар эдим. Неча йилларки, бизга ноҳоллар томонидан тақдим қилинган рақамлар билан ўзбек халқининг Иккинчи жаҳон урушига қўшган ҳиссасини баҳолаб келдик.

Кейинги йилларда фашизм устидан қозонилган ғалаба бир миллатгагина тегишли, дея даъво қилиниши авж олди. Куни кеча ўрси сиёсатчиси Жириновский оғзидан тупук сачратиб, «буюк руснинг буюк ғалабаси» ҳақида гапирди. Унинг аҳмоқона даъволарини биринчи марта эшит-япмизми, дея ўйлаётгандирсиз. Аммо... ана шу аҳмоқона даъволарга пишанг бераётган катта кучлар, қўлаб-қувватловчилар ҳам борлигини унутманг!

Бу асарни аввалроқ ўқиш учун тавсия қилганимиз зукко ўқувчининг ёдида, албатта. Ойбек назиктаъб адиб, назокат билан ёзади. «Қуёш қораймас»да ҳам ўзигагина хос назокат билан осиелик жангчиларга овқат тарқатилишидаги ноҳолликлари, ҳақсизликни ўзаро сўхбатда гўё икки кишини қиёслагандек тўхталиб ўтган. Шафқатсиз бир давр эди. Бу нарсаларга шама қилиш ҳам хатарли эди. Адиб бир неча ой фронтда жангчилар орасида бўлган, унинг синчков, ақлли нигоҳларидан ҳеч нарса четда қолмаган. Ва бу ҳолатни ҳам маҳорат билан асарига тасвирлаган. Оға-инилик... Оға ўз инисидан емакни қизғанадими?!

Юқорида бежиз «Ғалаба боғи»га тўхталмадим. Унда ўзбек халқининг фашизмга қарши курашда қўшган бемисл ҳиссаси акс этган.

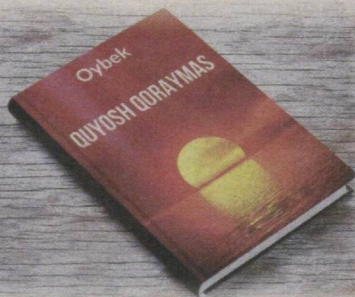
Мана, бир неча ойки, ўқувчиларимизга улуг адибларимизнинг шу давр акс этган сара асарларини тавсия қилиб келяпмиз. Фафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Асқад Мухтор, Шўхрат, Ҳамид Ғулом, Мақсуд Шайхзода, Ойбек, Чингиз Айтматов... Улар жуда кўп. Орамизда адиб Ўткир Ҳошимов асарларини севиб мутулаа қилганлар талайгина эканлигига ишонанлар. Ҳеч бўлмаганда «Дунёнинг ишлари» видеофильмини кўргансиз. Аммо ки-

Уруш Ўзбекистондан олисларда кечди. Аммо жафокаш халқимиз унинг бор азоби, машаққатларини фронтдагидан кам чеккани йўқ. Олти ярим миллион аҳоли, унинг қарийб икки миллиони фронтда бўлса... Бу икки миллион кимлар эди?! Айримлари ўн еттига ҳам тўлмаган ўспиринлар, ёш, кучга тўлган эркаклар эди! Булар нимани аңглатади? Булар ҳар бир ўзбек хонадонининг ўша даҳшатли урушга дахлдорлигини аңглатади!

Иккинчи жаҳон уруши ҳақида жуда кўп асарлар ёзилган. Уларнинг айримлари киши қалбини ларзага соладиган ҳаёт ҳақиқатлари бўлса, айримлари ўз ҳақиқатига ишонтиришга уриниш эди. Бу урушда совет халқи оға-ини каби ёнма-ён, елкама-елка туриб жанг қилди, деган гапларни кўп эшитганмиз, ўқиганмиз. Айирмачилик, миллатчилик сўнги йиллардагина пайдо бўлгандек таассурот қолдиради. Аслида ҳам оға-инидек эдикми?! Бизга беписанд қараш қачондан бошлаб пайдо бўлди? Бундай қарашлар ҳамма вақт бор эди. Аммо бу ҳақда уруш тўғрисида ёзилган асарларда ўқимайсиз.

Уруш ҳақида асарлар ўқишга юрагим безиллайди. Уруш ҳақида ёзилган ҳамма нарсани қайғули деб биламан. Қайғудан қочгим келади. Аммо шундай асарлар борки, у сени ўз оламига тортиб кетади. Адибимиз Ойбек асарлари шундай. «Қуёш қораймас» романини иккиланиброқ қўлга олган эдим. Аммо бир неча ойки, уни қайта-қайта қўлга олгим келади.

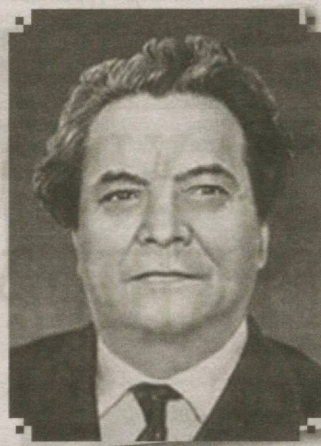

тобнинг мутулааси барибир ҳузурли. Азиз ўқувчи, агар сиз «Дунёнинг ишлари» китобини ўқиган бўлсангиз, «Ғалаба боғи»нинг ҳам мазмун-моҳиятини осонгина илғаб оласиз. Агар ўқимаган бўлсангиз, албатта, қидириб топишингизни, ўқишингизни тавсия этаман.

«Дунёнинг ишлари»даги Далавой «налугчи» ёдингиздами? Ҳамманинг юрагига кўркүв соладиган «налугчи». Бу, эҳтимол, тўқима образдир. Аммо ўша ҳолат айна ҳақиқат. Адолатдан бонг урган совет тузумининг адолати ҳам шафқатсиз эди.

Кишининг сўнги кунларида Қарши шаҳрида хизмат сафарига бўлиб, Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси

МИЛЛАТИМ — МУШФИҒИМ... МАҲОБАТЛИГИМ, МУҲТАШАМИМ!

Аҳмад ота Жалилов хонадонига бўлган эдик. Кўз тегмасин, хотиралари яхши. Отахоннинг хотираларидан бир нарса ёдимда қолди: у урушда қон кечиб юрибди, Қаршида ҳам яқинларидан ҳеч ким қолмайди. Урушдан қайтиб келса, уйи йўқ, солиқ тўланмади, деб аллақачон мусодара қилинган. Жангчи туғилган гўшасида бошпанасиз қолади. Бу қарор олдида «осмон узок, ер қаттиқ». «Адолатли» адолатсизликни кўрдингизми? У ким учун урушда қон кечди? Мукофоти уни бошпанасиз қолдириш эдими?

«Дунёнинг ишлари»даги айрим новеллаларда урушнинг совуқ нафасини аниқ ҳис қиласиз, унинг фожиалари кўз олдингизда намоён бўлади.

Мен ижтимоий тармоқларни кузатиб бораман. Дилимни ранжитган бир нарса борки, бу ҳақда айтмасам бўлмайди. Миллатимиз ҳақида сўз кетганида айрим миллатдошларимизнинг ўз миллатига отган тошлари нақ юрагимга теккандек бўлади. Эҳтимол, биз Европа ёки америкаликларга ўхшаб ўз ҳақ-ҳуқуқларимиз учун кўчаларга чиқиб, талашишни билмасмиз. Айрим ҳолатларга бепарво бўлаётгандирмиз. Аммо биз худуд ва нуфуси билан белгиланадиган оддий миллат эмасмиз.

Буни «Дунёнинг ишлари»даги турфа инсонлар қиёфасида, воқеаларда ҳам кўришингиз мумкин.

Ҳар қандай нотинчлик, ҳар қандай тўқнашув ва можаролар, урушлардан энг кўп азият чекадиган инсонлар — оналардир, аёллардир. Уларнинг жон-жигарлари ҳалок бўлади, уларнинг ўғиллари ҳалок бўлади, уларнинг эрлари қайтмайди...

«Дунёнинг ишлари»... мен бу асарни севаман. Мен унда миллатимизнинг энг олижаноб фазилатларини кўраман. Иккинчи жаҳон урушининг халқимиз қалбида қолдирган оғриқларини ҳис қиламан. Урушга кетган яқка-ю ёлғизининг йўлига кўз тикиб кўзи тешилган оналарни шу китобда кўрасиз!

Ўқиймиз: «Менинг Олтмишвойимдака йигит дунёда йўқ... Мана, ҳозир немиснинг додини бериб юрибди. Ўзиям Азоб денгиз деганча бор-да, тасаддуқ! Бир шамол турса борми, ҳар сув кўтарилладики, тоғдек келади. Аммо менинг Олтмишвойим Азобдан қўрқмайди. Роса савалаепти, пашист демагани! Командири мазаси йўқ бола экан! Олтмишвойи гирой бўлиб ўлди, деб ёзибди... — Эрмон бува бирдан жимми қолади. Оппоқ куюқ қошининг тагидаги кўзлари негадир йилтираб кетади. Қуладими, йиғлайдими, ҳеч ким билмайди. — Мана, мени айтди дерсизлар, — дейди овози титраб. — Эрта-индин кириб келади. Қўша-қўша орден тақиб кириб келади. Ушанда камандирига хат ёзаман. Олтмишвойига айтиб тураман, ўзи ёзади. Сен бола, дейман, мазаси йўқ бола экансан, дейман. Мана, Олтмишвойим келди-ку, гирой бўлиб кириб келди-ю, дейман...»

Фарзанд доғида телба бўлган ота телба ҳолида ҳам кўкка қўллари чўзиб, шундай илтижо қиладди: «Илоҳи оми-и-ин! Илло-билло қирғинбарот бўлмасин, Оллоҳу акбар!»

Ҳа, бу шундай миллат. Тинчликни азиз билган, азиз неъмат билган миллат.

Қуёвини ойда кўрган келинчак ҳам шу ерда. «У ўлган бўлса, мен тирикман-ку», дея етимини бағрига тосиб, яна кимнидир бахтиёр жуфти бўлиб яшашдан воз кечган жангчининг беваси ҳам бор бу ерда. Уруш ўчоғидан келтирилган етимни ўз дилбанди каби бағрига босган буюк аёл, ўзганинг боласига ўз боласининг ярим ризқини бериб, кўкрак тутган улуг Она ҳам шу ерда, «Дунёнинг ишлари»да.

Азиз ўқувчи, бу асарни шунчаки ўқиманг. Бугун оёғингиз етмаган ёт эллар йўқ. Уларга ҳам шундай асар борлигини айтинг. Эҳтимол, ёт тилларга таржимаси бордир. Аммо сиз айтинг, аңглатинг, миллатимизни энг гўзал ва олижаноб фазилатларидан сўз айтиб, уни яқинроқ танитинг.

Инобат ИБРОҲИМОВА

БИРДАМЛИК

Баҳор бу йил анчагина оғир келди, ташвишли келди. Дарахтлар энди гуллаб мева тукканда, кутилмаганда бирданига қор ёғиб берди. Ҳатто энг иссиқ вилоят бўлган Сурхондарёда қор тизза бўйи (!) бўлди. Кейин Бухорода табиий офат рўй берди. Ундан сўнг Сардоба сув омборидаги тошқин... Қанча инсон ўйсиз, ҳеч нимасиз қолди. Эҳ, йўқотиш оғриқли, йўқотиш азоб. Айниқса, топганларинг неча йиллик машаққат эвазига келган бўлса! Орзуларингнинг рўёби, тилақларингнинг мустажоби ўлароқ эришган бўлсанг уларга... Ҳаммаси худди тушга ўхшайди. Қанийди шундай бўлса! Ҳеч қачон кўзимни юммасликка, ухламасликка ҳаракат қилардим. Ноилоҳ... буям тақдирнинг бир синови. Энг асосийси, ҳамюртларимизнинг боши омон қолди, жони соғ. Шундай дамда кўнглимга бир тасалли таскин беради: ғам-ташвиш абадий эмас. Зеро, тун қанча узун бўлмасин, унинг сўнгига, албатта, тонг отади!

ДУНЁНИ МЕҲР ҚУТҚАРАДИ

олинар экан-да. Яхшиям ҳеч кимга талафот етмади. Мана шу фожиа сабаб бир нарсага иқдор бўлдим – инсонлар ўртасида оқибат йўқолмабди. Бу юрда яшаётган ҳар бир инсон бағрикенг, сахий экан. Кўчада қолганимиз йўқ. Ҳукумат бизни ташлаб қўймади.

Ҳа, бу кутилмаган фожиа кўн-гилларни ларзага келтирди, бутун республикани оёққа турғазди. Чунки бизнинг миллат миллатдошларининг бошига иш тушганда жим қараб туролмайди. Йиқилганни суяш бизга ота-боболаримиздан мерос. Миллатимизга хос эзгу фазилатлар мана шундай синови кунларда бўй кўрсатди: тошқиндан зарар кўрган аҳолига барча вилоятлардан инсонпарварлик ёрдами сифатида озиқ-овқатдан тортиб, кийим-кечаккача, кўрпа-тўшакдан тортиб, шахсий гигиена воситаларигача келтирила бошланди. Сирдарёга кириб келаётган чек-чекгарасиз «саховат карвони»га қараб севинчдан, ғурурдан кўзларга ёш келади, дилларни жунбишга келтирган миннатдорлик туйғуси тилларга кўчади. Негаки, бўлиб ўтган воқеа инсонларни бирлаштирди, кўнгишлардаги меҳр-шафқат туйғусини алангалатди, оқибат ришталарини мустаҳкамлади, хайр, саховат каби фазилатларни юзага чиқарди. Демак, бу юрда ҳеч кимнинг юки ерда қолмайди, ҳеч

ташвишга солаётган муаммоларга ечим топишнинг савоби ҳам бисёр. Мана шундай эзгулик сабаб юракдаги ғам арийди, тоғдек армонлар кичрайдди, андуҳлар тарқалади. Шундай ҳаёт ҳақиқати бор: эзгуликнинг мукофоти ҳам эзгулик бўлади. Зотан, ҳар қандай шароитда бошқаларга тиррак бўладиган, ҳар қадамда ботинан янгилиниб йўл босадиган инсонларнинг тадбири ҳам тақдирига мосдир.

иш тушган шундай дамда ҳарбийлар бизга мададкор бўлаётганидан миннатдоримиз, – дейди суҳбатдошимиз Ойбек Эгамбердиев.

– Уйдан чиққанганимизда ҳали бизнинг маҳаллага сув келмаган эди, – дейди Раъно опам. – Учаска нозирлари ҳаммани тезроқ маҳалладан чиқиб кетишга ундади, ортидан югуриб чиқдик. Уйдан бирор нарса олиш ҳаёлимизга келмабди... Ҳали ҳаммаси яхши бўлиб кетади. Мен бунга ишонаман. Сув анча пайсагиндан кейин маҳалламизга ўтишга руҳшат беришди. Бориб келдик. Сув тошқини уйимизни қулатиб кетибди. Уй-жойга ачинганим йўқ. Лекин барибир кўп йиллик кадрдон жойим... Фиштини ўзимиз қўйганимиз, яхши кунларимиз ўтган... Ҳовлида йиғлаб ўтирсам, уйимизни тозалашга келган ҳарбийлар нарсаларни ҳеч бир талафотсиз олиб чиқиб берамиз сизга». Улар мени юпатиш учун ҳаракат қиларди. Йигитларнинг меҳрга йўғрилган сўзлари кўнглимни кўтарди, йиғлаётганимдан хижолат ҳам бўлдим. Юракка ғам соя солганда яхши гап эшитиш бошқача бўларкан. Йигитларга худди яқинларимдек меҳрим тушди. Армияда шундай меҳрибон, олижаноб йигитлар хизмат қилар экан-да. Улар ҳазил-хузул қилиб ҳовлида қолган яроқли буюмларни авайлаб машинага ортиб беришди. Уларнинг ҳаққига доим дуо қиламан. Яхшиликларини ҳеч қачон унутмайман. Қаерда бўлишмасин, олтин бошлари омон бўлсин!

Ҳа, яхшилик ҳеч қачон унутилмайди. Биз ким билан суҳбатлашмайлик, уларнинг барчаси ўз кечинмаларини баён қилиш асосида ҳарбийлар ҳақида албатта, илиқ фикрларни айтиб ўтишди. Уша дамларда қалбимда таърифга сиғмас ифтихор ҳиссини туйдим, руҳим энгиллашди. Аслида ҳам Ватан ҳимоячиларининг ҳаммаси ана шундай меҳрга сазовор, фидойи инсонлар. Эзгулик ила умр йўлини ёритаётган бу ўғлонларнинг йўллари доим шарафли бўлсин, деймиз!

**Майор Гулнора
ҲОЖИМУРОВА**

Мен ҳам сирдарёликман. Айнан сув тошқини бўлган туманларнинг бирида яқинларим, қариндошларим истикомат қилади. Шукур, ака-укамнинг уйи омон қолди. Афсуски, опам ва бошқа қариндошларимизнинг уйи сув босди. Улар уйларидан зудлик билан эвакуация қилинди. Ҳаммаси яқин-йироқдаги дўсту биродарларининг хонадонларидан кўним топишди. Уйсиз қолганларнинг катта қисми коллеж, лицейларга жойлаштирилди, яна бир қисмини саховатпеша инсонлар ўз бағрига олди, уйларининг тўридан жой берди.

Фожиадан талафот кўрган яқинларимиздан бири шундай дейди:

– Нима бўлганини ҳали ҳам англаганим йўқ. Уша кун... эсласам... даҳшатга тушаман. Кинолар ҳаётдан

ким хору зор бўлмайди. Биз шундай миллатпарвар халқимиз!

ЭЛ КОРИГА ЯРАШ САОДАТИ

Ҳарбийлар ҳар доим юртнинг ишонган тоғлари, қалқонлари бўлиб келишган. Ватан энг оғир дамларда мана шу мардларга ишонади. Ўз ўрнида Ватан ҳимоячилари ҳам зиммасидаги улкан масъулиятни доим ҳис қилиб турадилар. Бугунги синови дамлар ҳарбийлардаги фидойилик, ватанпарварлик, садоқат, олижаноблик каби гўзал инсоний фазилатларни ҳам намоён қилди. Улар тошқиндан жабр кўрган сирдарёликларнинг энг катта кўмакчиси бўлиб қорига яраятти, меҳрини қозонапти. Аслида сенинг ёрдамингга муҳтожларни қўллаш, бошқаларни

мак сувлардан тозалаш, вайронага айланган уйлар ўрнида тўпланган шифер синиқлари ва фишт бўлақларини олиб чиқиш, умуман, ободонлаштириш ишлари жадаллик билан олиб борилмоқда. Маҳаллаларда, автомобил йўлларига, объектларда ҳамда нобуд бўлган уй ҳайвонлари топилган жойларда тизимли равишда дезинфекция ишлари амалга оширилмоқда. Бузилган йўллар, кўприклар созланяпти.

– Ҳовлимиз сув ичида қолганди. Бугун келиб кўрдим. Сув қочибди. У ер-бу ерда пайдо бўлган катта қўлмақлардаги сувни махсус машиналарда тортиб олишди. Ҳарбийлар астойдил меҳнат қилишяпти. Умрларидан барака топишсин. Эл бошига

АЖДОДЛАР ЖАСОРАТИ – ЁШЛАРГА ИБРАТ

Тарих – катта мактаб. Ундан хулоса чиқариш ҳар кимнинг ўзига ҳавола. Тарих саҳифаларида инсониятни зор қақшатиб, миллионлаб кишиларнинг ёстиғини қуритган суронли даврлар борки, у етказган жароҳат ҳали-ҳамон қалбларни титратмоқда. Иккинчи жаҳон уруши ана шундай талафотлардан эди.

СУРОНЛИ ЙИЛЛАР ХОТИРАЛАРИ

ЖАНГ МАЙДОНИДАГИ ЎҚИТУВЧИ

1917 йил, куз фасли. Дарахт барглари сарғайиб, йўлларга поендоз бўлган. Давр оғир, очарчилик йиллари. Худойберди ота кўпни кўрган, эл таниган, саводли киши бўлгани учун Ҳақиқат маҳалласи уни раис қилиб сайлади. Аёли ҳам саводли эди. Хамро опа бир пайтлар тилларга тушган Барчинойдек қиз бўлиб, Худойберди ота бу сулувни уйига келин қилиб туширгунча Алпомишдан кам олишмади... Муҳаббатнинг меваси, қутилаётган меҳмоннинг келишига ҳам кўп фурсат қолмади. Ёш келинчакнинг тўлғоғи оғир кечди. Қуёш уфқдан кўтарилаётган пайт хонани бола йиғиси тутди. Фарзандларига Раим деб исм қўйишди.

Раим ёшлигидан ўқитувчилик касбига меҳр қўйди. 1931 йили Октябрь (ҳозирги Шайхонтоҳур) туманидаги ўрта мактабнинг 7-синфини битириб, шу йили Тошкент шаҳридаги педагогика техникумига ўқишга кириди. Ундан сўнг

вояга етказгани учун», деб саломини йўллади. Фашист кўшинлари биз ётган окопларга етиб келди, шиддатли жанг бўлишига қарамасдан, уларни тор-мор қилдик. Волидам кўз ёшин-гизни артинг, довурак кишиларнинг оналари ҳам довурак бўлишади. Дийдоргача соғ бўлинглар...»

ўқишни Қарши педагогика техникумида давом эттиради. 1938 йил июль ойида техникумни татомлагач, 1938 йил сентябрь ойидан 1939 йил октябрь ойигача Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ туманидаги мактабда ўқитувчи бўлиб ишлади. У таълим жамиятни қолоқликдан олиб чиқувчи куч, илмсизлик барча хунрезликларга пойдевор, деб биларди. Шунинг учун болаларга астойдил дарс берди.

1939 йил 15 октябрь куни армия сафига ҳарбий хизматга чақирилди. Ушанда 22 ёшда эди. Белоруссиянинг алоҳида ҳарбий округида ҳарбий хизматни бошлади. 1940 йил намунали хизмат қилгани учун унга навбатдан ташқари таътил берилди. Аммо таътилда юрганида уруш хабарини эшитди.

Раим Бердиев Белоруссиянинг ғарбий қисмида жойлашган 225-сонли ҳарбий аэродромнинг таъминот батальонида алоқачи эди. Уруш бошланишига ҳеч қанча вақт ўтмасдан у илк бор уйига хат ёзди...

«Ассалому алайкум, қадрли оилам. Кўзингиз қорачиғи бўлган фарзандингиздан хавотирланманг. Армиямиз тез кунларда ғанимни ер тишлатади. Командиримиз ўтган куни «ота-онангга раҳмат, сен каби мард жангини

1945 йил 28 апрелдан 2 майгача Белоруссия fronti таркибида Рейхстагни (Германия парламенти) ишғол қилиш ҳарбий операциясида иштирок этди. Уша даврда Берлин 9 та мудофаа секторига ажратилган эди. Марказий сектор таркибига Германиянинг асосий бошқарув тизими, ҳукумат бинолари ҳатто рейхсканцелярия ва гестапо биноси кирарди. Ушбу сектор ҳарбий хизматчилар томонидан қўриқланарди. Марказий секторни ишғол қилиш жуда мушкул вазифа. Бирок Белоруссия fronti Марказий секторни ишғол қилишга муваффақ бўлди. Бу жангда Раим Бердиев энг масъулиятли вазифани бажарди. У оиласига берган ваъдасини бажариб, ғалабага муносиб ҳисса қўшди.

САЛОМ, ВАТАН!

1945 йилнинг октябрь ойида Раим Бердиев ўз уйига, Тошкентга қайтди. У хизмати даврида 20 дан ортиқ кўкрак нишонлари ва медаллар билан тақдирланган эди. Уруш тугаган бўлса-да, у етказган талафотлар ўрнини тўлдириш учун анча йиллар кетди. Қаҳрамонимиз урушдан кейинги йилларда ҳам меҳнат фронтида хизмат қилди.

1946 – 1947 йилларда Тошкентдаги қишлоқ хўжалигида инструктор бўлиб ишлади, сўнг 1947-1949 йилларда ЦК КПСС қошидаги Республика олий партия мактабида таҳсил олди.

1950-йилларда Тошкент вилояти Бекобод райкомида тарғибот ва ташвиқот бўлими бошлиғи, 1954 – 1966 йилларда Тошкент вилояти Оққўрғон райком партиясига раислик қилди.

1966 – 1979 йилларда Тошкент вилояти Оққўрғон совхоз директорининг хўжалик ишлари бўйича ўринбосари лавозимида ишлади.

1979 йил 62 ёшида нафақага чиқди. Раим Бердиев Оққўрғон совхози равнақи учун 25 йилдан ортиқ хизмат қилди. Ушбу машаққатли фаолияти давомида фидокорона хизмати учун раҳбарият томонидан кўп мартаба рағбатлантирилди. «Жасорат» медаллари билан тақдирланди.

Беш нафар фарзандни вояга етказиб, элга қўшган Раим ота 1990 йил 22 март куни 73 ёшида оламдан ўтди.

Бугунги кунда Раим Бердиевнинг неваралари ҳам оёсийишта кунларимиз соқчилари. Ҳа, мардлик, жасорат туйғулари шундай наслдан-насла ўтиб келаверади.

Айжамал ЖОЛДАСБАЕВА,
«Vatanparvar»

«БРЯНСКИ ОЗОД ҚИЛДИК...»

Раим сафдошларидан кўра анча чапдаст эди. Шунинг учун жангларда энг қалтис вазиятларда сафдошлари унинг тажрибасига суянарди. Звено командири катта лейтенант Дунаевский, ўқчи-радист катта сержант Александр Кононов, ҳаво ўқчиси, моҳир мерган Остапенко Иванов ва қаҳрамонимиз таркибидagi ушбу жамоа ўта мураккаб ҳолатларда ҳам муваффақиятларга эришарди. Аммо урушда омад ҳар доим ҳам келавермайди. Улим ҳар сонияда таъқиб қилади.

1943 йилнинг сентябридан октябригача Брянскни озод қилишда иштирок этди.

1944 йилнинг октябрь ойи. Уруш шиддатли тус олди. Бу вақтда у Латвиянинг Митава туманидаги Цокос қишлоғида жойлашган иккинчи Болтик бўйи fronti ҳаво кучлари армияси таркибида хизмат қиларди. Унинг жамоаси жангларда энг фаоллар сафида бўлди. У ва унинг сафдошлари қанчадан-қанча мардлик, жасорат намуналарини кўрсатди ва командирлари тилига тушди. Бу вақтга келиб Раим Бердиев бир қанча орден ва медаллар билан тақдирланганди.

ХОТИРА – МУҚАДДАС, ҚАДР – АЗИЗ

«Жангга бир марта кирган одамни қахрамон деса бўлади», деган эди Иккинчи жаҳон уруши жанггоҳларида мухбирлик қилган таниқли қаламкашлардан бири. Дарҳақиқат, дунёдаги энг ёвуз офатлардан бири – уруш. Инсон инсонга кушанда бўлган бу шафқатсиз офат ортида неча минглаб хазон бўлган навқирон умрлар, бағри куйган оналар, етим болалар, бева аёллар, ночор ва хокисор кексаларнинг фарёди қолади.

ЖАНГГОҲЛАРДАГИ УНУТИЛМАС ЖАСОРАТ

Яқин бир асрдан буён номи дилларни титратиб келаётган, миллионлаб инсонларнинг ёстигини куритган Иккинчи жаҳон муҳорабаси захми ҳамон сўнган эмас. Фашизм устидан ғалаба қозониб омон қайтган жангчиларнинг саноклиларигина орамизда умргузаронлик қилмоқда. Урушдан қайтганларнинг аксар қисми узоқ яшаманган. Рухий зўриқиш, танасидаги осколка парчалари, майиб-мажруҳлик уларнинг эл қатори яшашига, умрига дахл қилган. Мана шундай инсонлардан бири андижонлик Мадаминжон Тўлаков.

Аскар урушдан қайтди. Яқинларининг боши осмонда. Қишлоқ-

ташлашди. Бу «аждарҳо доми»дан не-не пахлавон йигитлар ортга қайтмади. Мана, анча улғайган, йигит бўлиб етилган ўғлони тўрт мучаси соғ бағрида турибди. Бироқ... бироқ жанггоҳдан қайтган йигит тош қотгандек жим. На гапиради, на кулади ва на йиғлайди. Фақат жим овқатланади. Бу ҳол Мадаминжон ўзига қайтгунча, яъни руҳияти уруш исканжасидан бирмунча халос бўлгунга қадар давом этди. Аста-секин тинч ҳаётга кўникиб, элга кўшила бошлади...

Иккинчи жаҳон уруши иштирокчиси кичик сержант Мадаминжон Тўлаков 1925 йилда Андижон вилоятининг Андижон тумани, Юқори ҳосил колхозининг (кейинчалик Киров, Охунбобоев колхози) Қурама қишлоғида туғилган. У уруш бошланганда ўн беш ёшда эди. Орадан бир йил ўтиб, яъни 1942 йили туғилган вақти 1923 йил қилиб ўзгартирилган йигит фронтга олинди. Шу сабаб Мадаминжоннинг урушда олган орден ва медаллари ҳужжатида туғилган йили икки хил кўрсатилган. Хуллас, ўн олти ёшида жангчилар сафига кўшилган йигитчаниннг суяги ҳам, дийдаси ҳам жанггоҳларда қотди. Кўз олдида жон берган азамат ўғлонлар, парчаланган вужудлар, дарёдек оққан қонлар уни анча ёшга улғайтирди.

Мадаминжон Украина, Молдавия, Венгрия, Чехословакия ва Ве-

дошлари уни зиёрат қилиш учун ошиқди. Жигаргўшасини бағрига босиб, юм-юм йиғлаётган онанинг аҳволини тушунса бўлади. Ахир унинг боласини ўн олти ёшида бағридан юлқиб, уруш домига

наниннг ўндан зиёд шаҳарларидаги жангларда иштирок этди. Ўнга яқин орден ва медалларга сазовор бўлди. Днепр дарёсини кечиб ўтишдаги жангларда кўрсатган жасорати учун «Қизил Юлдуз» ордени билан

мукофотланди. У шу жангда алоқачи сифатида ўз жасурлиги ва фидойилигини намойён этган. Портлашларда узилган алоқа симини ўқ ёмғири остида олти мартаба улаб қайтган йигит ғалаба таъминланишига катта улуш кўшди.

Алоқа тизимини қон томири-

га қиёслашди. Командирнинг ҳар бир буйруғи шахсий таркибга етиб бориши учун алоқа муҳим аҳамиятга эга. Жанг самарасини алоқа тизимисиз тасаввур этиш мушкул. Мадамин отаниннг жанглардаги хотиралари ҳам фикримиз далили:

«1944 йил 20 август кuni Ясси ва Карпат тоғлари бўйлаб олиб

лаётган душман танкларига қарши тўғридан-тўғри наводка билан ўт очишни буюрди. Мен зудлик ила батареяларга буйруқни етказдим. Натижада душманнинг 4 та танки, 5 та жанговар машинаси яксон қилинди. Душман орқага чекина бошлади. Шу вақт оралиғида биз-

борилган икки соатлик жанг ҳаммаёқни ларзага келтирди. Бу ерда немис фашист босқинчилари томонидан қурилган мудофаа линияларини ёриб ўтдик. Шундан сўнг фашистлар бизни тўхтата олмади. 29 август санасида бизнинг қисмларимизга қочиб кетаётган фашистларни Плоешти шаҳрига қўймай йўлини тўсиб қўйиш ва тор-мор этиш тўғрисида жанговар буйруқ берилди. Дивизиямиз белгиланган маррага келиб, ўт очиш нуқталарини белгилади.

Плоештига олиб борувчи тош йўлнинг икки томонига кунгабоқар ва маккажўхори экилган бўлиб, унинг ичига жойлашиб олган фашистларнинг учта полки бараварига ҳужумга ўтди. Шунда танкка қарши замбараклар дивизияси жангчиларига уларни яксон қилишга буйруқ берилди. Мен командирнинг буйруғини телефон орқали ўт очиш нуқталарига етказдим. Бирдан замбараклардан отилган снарядлар душманнинг яқин масофага келиб қолган еттита танки, ўн битта жанговар техникасини куйдириб юборди. Фашистлар ҳужумни тўхтовсиз кучайтирмоқда эди. Жанг тобора шиддатли тус ола бошлади. Дивизия командири ўт очишни кучайтириш ва чап томондан ке-

нинг пиёда аскарлар полкимиз етиб келди. Фашистлар қуршовга олинди ва бутунлай янчиб ташланди...

Мадамин ака жанглар давомида яраланиб, госпиталда даволанди ва яна сафга кўшилди. Ғалабадан сўнг «Қизил Юлдуз», II даражали «Ватан уруши» орденлари ва бир қатор медаллар кўксини тўлдириб турган йигит она юртига қайтди. Иқтисод соҳасида таҳсил олди, колхозда ҳисобчи ва иқтисодчи сифатида фаолият юритди. Оила қуриб, умр йўлдоши Махфиратхон опа билан беш нафар фарзандни улғайтириб, зиёлилар сафига кўшди. Уруш захми Мадамин аканиннг саломатлигига кўп бора дахл қилди. У 64 ёшида ҳаётдан кўз юмди.

Умр – оқар дарё. Инсон неча йил яшамасин, ҳаёти бир лаҳзадек туюлаверади. Энг асосийси, унинг ортида қолдирган эзгу ишлари, эзгу амалларидир. Бу борада уруш қахрамони кичик сержант Мадаминжон Тулаковнинг умр сарҳисоби асрларга туташ хотираси каби залворли ва авлодларга ўрнақдир.

Зулфия ЮНУСОВА,
«Vatanparvar»

МОЗИЙ – ҲАҚИҚАТ ТАРОЗИСИ

(Давоми. Боши газетанинг ўтган сонларида)

Хивада турклар, тошкентликлар ва бошқирлар

Хивада кўп ишладим. 1917 йилдан буён бизнинг армия тузиш ишимизда энг яқин дўстим, баъзи вақт ёрдамчим бўлган Усмон Тереғуловнинг бу ерда Ҳарбий нозир ёрдамчиси бўлиши жуда муҳим эди. Хивада бўш қолдим дегунча қадимги ёдгорликларни, мадрасаларни, маҷит ва харобаларни бориб кўрардим. Хивада туркиялик бир неча ҳарбий асир офицерлар ҳам бор эди. Паҳлавон Ниёз ҳукумати уларни Тошкентдан олиб келиб, бир ҳарбий мактаб ташкил қилди. Раҳбарлари – ускударли Ридвонбек билан Ҳасанбек. Улар мактабда бизнинг бошқирд аскарлардан Усмон Тереғулов ва Ҳусайн Аликаев билан бирга ишлади. Мактабларида юзга яқин ўзбеклар ўқиди. Аммо Хива раҳбарлари орасида ҳар хил иғво ҳукм сурди. Москва вакили бўлган Сафонов эса бу турк офицерларини четлаштириб, мактабни ёпишга ҳаракат қилди. Турк офицерлари Россиядан ватанларига қайтгач, Истамбулда менга жуда ҳурмат кўрсатдилар.

Ўзбеклардан Миршарофов ва Фарғонадан Қирғизов деган офицерлар ҳам шу ерда эдилар. Бу кишилар ва Мулла Бекжон Хивада замонавий маданиятни ривожлантириш учун катта фидойилик кўрсатди. Халақит бермаганларида улар ёш Хива ҳукуматида катта хизмат қилган бўлур эдилар.

Хива темир йўлдан четда, узокдаги бир ўлка бўлганлиқдан, мен уларга Туркистоннинг бошқа томонларида кенг ёйла бослаган босмачилик ҳаракатида ҳозирча фаол қўшилмай, ими-жимиди иш олиб боришни маслаҳат бердим. Бухорога келишларини тавсия қилдим.

Хоразмдан кетиш

Хивадалик вақтимда, баъзи ўртоқларим Тошкент ва Бухородан, Қозғистондан янги хабарлар юборди. 1921 йилнинг январь бошида Бухорода бўлғуси конгрессга кечикмасликни тақдир қилдилар. Йўлга ҳозирлик кўрдим. Чоржўй йўли қизил аскарлар қўлида, жуда кўрқинчли, атрофда туркман босмачилари хўжайинлик қилади. Соқчилар олсанг, босмачилар билан тўқнашувинг мумкин.

Хивада бутун халқ ҳурмат қилган энг буюк авлиё – Паҳлавон ота. Қабри ҳам жуда яхши қаралган ва тартибли. У шундай деган: «Йўловчи бўлсанг йўлда бўл, кўрқок бўлсанг, уйда ўтир». Мен ҳам унинг гапларига эргашиб, ҳеч бир соқчи олмай, йўлга чиқдим.

Ҳарбий назорат ёрдамида Хива аскарлик қисмларининг биридан қизил армия қозғи, кийим ва милтиқ олдим. Чоржўй йўлидаги иккинчи станция бўлган Садвор деган туркман қишлоғида, Маҳмуд деган одамни Чоржўйга чиқариб қўйишга ёлладим. Хотиним, болам, соқчаларим – Харис Сасонбой билан Аҳмаджон Бухорога бориш имконияти туғилганга қадар, ёзгача бу ерда қолди.

Чоржўйдаги можаро

Чоржўйга бориб етишимизга бир кун қолганида Денов деган ерда Маҳмуд деган туркман билан ҳисоб-китоб қилиб, бошқа йўлбошловчи олиб, Чоржўйга етиб бордим. Йўлимиз ўн кун давом этди. Қўлимдаги милтиқ билан қизиллар орасида ёлғиз ўзим қолдим. Отимни сотдим. Бухорога борадиган бирдан-бир йўл Амударё кўприги орқали ўтвучи темир йўл экан. Қизил аскар кийимида бўлса ҳам, бу йўлда пропуск (рухсатнома)

керак экан. Шу туфайли бир можаро бошимдан ўтди.

Хива ҳарбий назорати берган ҳужжатга яхшилаб эътибор қилмаган эдим. Бунгача унинг кераги ҳам бўлмаган эди. Исмин Абдулҳамид, фамилиям Сулаймонов деб ёзилгани эсимда қолган. ФКга бу қозғи кўрсатдим, рухсатнома сўрагач, комиссар русчалаб: «Исминг нима?» деб сўради. Жавоб бердим. Отангинг исми нима, деган саволига «Сулаймонов», дедим. «Йўқ, Сулаймонов фамилиянг, отангинг исмини айт», деди. Яна «Сулаймонов», деб жавоб бердим. ФК комиссарлигида менда шубҳа туғилди. «Бу ҳужжат сеники

Аҳмад Закий Валидий Тўғон:

ҚУРБОНЛАР БИЗ БЎЛМАЯЖАКМИЗ!

Ораларида қарама-қаршиликлар бўлди

Авалло Файзулла билан Абдулқодир орасидаги зиддият миллионерлар орасидаги эски ўзаро келишмовчилик асорати бўлса керак. Кейинроқ бу келишмовчилик кучайиб, кенгайиб кетди. Бундан қизиллар фойдаланди. Бухоро жадидчиларининг ҳаммаси ҳам Бухоро амирини йиқитиш йўлида улар билан ҳамкорликда бўлганлар. Лекин қизилларнинг қандайдир чексиз босқинчиликларига қарши бўлганлар. Бу ҳақдаги маслақдошликлари макташга сазовор эди. Асосий ишимиз амирга қарши курашни давом эттириш, Бухоронинг миллий аскарини тузиш, Хивадан, Туркманистон, Қозғистондан вакиллар чақириб, бир Туркистон Миллий Бирлиги тузиш эди.

Ишга тайёргарлик тариқасида июнь ойи охирида Бошқирдистон, Қозғистоннинг ҳаммаёғига, Ғулжадаги японларга, Фарғонадаги маълум босмачиларнинг бошлиқларига юборган одамларим, шунингдек, қозғи зиёлилари бирин-кетин кела бошлашди. Қозғистондан келган бошқирд зиёлилари орасида Сайитғарай Мағазов ҳам бўлди. Улар бутун Марказий Қозғистонни кезиб чиқиб, дўстларимиз билан алоқа ўрнатганлар. Яна тагин Фарғона босмачиларидан Шермуҳаммад олдида бўлган Элдорхон Мутин ва Харис Игликов, Раҳмонқул кўрбоши олдида бўлган Мустафо Шаҳқули ҳам етиб келди.

Мустафо Миллий Бирликнинг Тошкент Комитети раиси Садриддинхон билан бир неча вақт Раҳмонқул ёнида бўлгач, яширин равишда Тошкентга қайтиб, татар зиёлиси Ориф Каримий билан бирга Ғулжадаги Япония вакиллари ҳузурига бораётиб, қамқоққа тушади. Ўзбек ва қозғи миллатчилари ёрдамида қандайдир йўл билан қамқоқхонадан қутулади. Мустафо Шаҳқули билан Ориф Каримий Бухорога келди. Улар рус университетларида ўқиган йигитлар. Аввал Бошқирдистонда хизмат қилганлар. Қозғиқларнинг Алаш-Урта Комитети билан туркман зиёлиларини ҳам Бухорога чақирган эдик.

(Давоми бор)

Шерали ТУРДИЕВ таржумаси асосида тайёрланди.

эмас», дедилар. Комиссар шу ерда турган бир одамга таржимон олиб келишни айтди. Таржимон олиб келди. Аҳволим жуда оғир бўлса-да, сиримни очмадим. Бироздан кейин узун бўйли бир озарбайжонни хонага таржимон сифатида чақирдилар. У кириб келганда стол устида турган қозғи кўз солиб, отамнинг исми Холмурод эканини зўрға билиб олдим. Таржимон ёнида сўрай бошладим.

– Исминг нима?
– Абдулҳамид.
– Отангинг исми ким?
– Холмурод.
– Фамилиянг?
– Сулаймонов.
– Ҳозир бундай жавоб қиялпсан, аввал нега отангинг исмини айтмадинг? – деб сўрадилар.

– Тушунмадим, фамилиямни сўрадингиз, деб ўйладим, – дедим. Кейин бошқа саволлар бердилар.

– Қаёқдан келялсан?
– Хўжайлидан...
– Аскарга қачон кирдинг?..

Бу сўроқларга милодий йил ҳисоби билан эмас, ҳайвон йили ҳисоби билан жавоб бердим.

– Партия аъзосимисан?
– Мен ғализроқ рус тилида:
– Йўқ, мен фақат сочувствующий,
– дедим.

Комиссарлар кулишди. Бу нодоннинг партия билан қандай алоқаси бўлиши мумкин?

– Бухорога нима иш билан борялсан?

– У ерда бир опам туради, ўшаникига бораман, – дедим.

Менга рухсатнома бердилар. Қўлимга тутқазаркан, комиссар менга: «Бу қозғи олганнингга ўн икки кун бўлибди, бундай қилиб юрсанг, рухсатноманинг кучи йўқолади», деб бир қозғига ўраб берди. Рухсатномани олгач, милтиғимни кўтариб Когон станциясига келдим. Ундан шаҳар атрофида қатнайдиغان поездаг ўтирмадан, яёв йўлга чиқиб, аравали от ёллаб, Бухорога гавжум Қарши дарвозасидан эмас, Мозор дарвозасидан кирдим.

Бухорода ҳукумат тузилаётган эди

Лекин бу ҳукумат бир неча ойдан кейингина шаклланди. Инқилоб аъзолари дейилганларнинг бир қисми Марказий Комитет деб аталиб, унга Мирзо Абдулқодир раис эди. Иккин-

чи қисми Ижроия Комитети дейилиб, унинг раиси Файзулла Хўжа эди. Маориф вакили Ориф Йўлдош, молия вакили Усмон Хўжа, ҳарбий вакил Абдулҳамид Ориф, чет ишлар вакили Ҳошим Шойиқ, ички ишлар вакили Мўйинжон, адлия вакили Мирза Абдурахим, бироздан кейин Усмон Хўжа Марказий Комитет раиси бўлди. Чет эллар ишлари вакилоти Афғонистонга элчи қилиб Шариф Хўжа номли бир кишини тайинлаган эди.

Бухорода Афғонистондан Абдулрасулхон элчи эди... Усмон Хўжа ўшлик хўжалар авлодидан чиққан бир савдогарнинг ўғли бўлиб, Бухорода мадрасада таҳсил олганидан

кейин, 1910 йилда Истамбулга келиб, у ерда Бухоро ёшлари учун ўқув-тарбия юрти ташкил қилган, Туркиядан қайтгандан сўнг Бухорода Қримдаги Ғаспирали мактаби каби усули жадид мактаби очган, газета чиқарган бир одам. Мен Бухорога келган вақтимда у Шарқий Бухоро ҳукуматининг мустақил бир вакили эди.

Усмон Хўжа Файзулла Хўжа каби инқилоб орасида юрвучилардан эди. Бухоро амيري шаҳар марказидан ҳайдалгач, энг муҳими молия ишлари, иккинчиси, амир одамлари масаласи бўлди. Бухоро хазинасини Совет ҳукумати эгаллаб, Москвага жўнатган вақтда бу хазинанинг бир қисмини ёш Бухоро ҳукумати ўша вақтларда жуда катта муҳтожликда яшаётган Туркия ҳукумати ихтиёрига берган, деган хабар чиққанди. Бу хабар Усмон Хўжа Истамбулга келгандан кейин тарқалган. Ҳақиқатан ҳам, ўша вақтда Бухоронинг бутун молиявий ишлари Усмон Хўжа билан ёрдамчиси Носир Махсум қўлида бўлди. Шаҳар марказидан қочган амир, биз Бухорога келган вақтда Бойсун томонда эди, уни тахдан четлатган Комитетнинг раиси бўлароқ Усмон Хўжа Шарқий Бухоро мустақил комиссиясининг раиси қилиб тайинланган эди.

Бухоро ҳукумати аъзолари

Файзулла Хўжа (Хўжаев) бухорлик хўжаларнинг авлодидан чиққан, миллионер бир оиладан эди. Мустақил русча ўрганган... Ўз вақтида савдо ишлари билан Германияга ҳам борган, у ерда бироз немисча ҳам ўрганган. Мирзо Абдулқодир Муҳитдинов ишбилармонлар оиласидан чиққан. У ҳам миллионер. Абдулқодир ҳам русча ўқирди ва сўзлаша оларди. Эҳтимол, ораларида энг зиёлиси шу кишилар бўлгандир. Усмон Хўжа, Файзулла ва Абдулқодир Москвада ҳам савдо ишлари билан шуғулланган. Шу сабабли руслар билан алоқа болаган. Шунинг учун фамилияларининг охирига «ов» қўшилган.

Абдулҳамид Ориф Бухоронинг Каҳиштувон қишлоғидан чиққан ўзбек йигити. Мадрасада ўқимаган, татарлар орасида бўлиб, бироз русча ўрганган. Оренбургда, Бошқирдистон ҳукуматида менинг котибим бўлиб ишлаган. Кейинроқ мен уни Тошкентга юборганман. Татар-бошқирларга жуда яқин бир йигит. Идора ишларини ташкил қилувчи ўша Ориф бўлди. Чет ишлар вакили

ЎЗЛИК

ТИЛ – МИЛЛАТ БОРЛИГИ ВА БИРЛИГИНИНГ БОШ БЕЛГИСИ

«Давлат тили ҳақида»ги, «Таълим тўғрисида»ги қонунлари, қатор фармон, қарор ва бошқа жуда кўплаб ҳужжатлар ўзбек тили давлат тили эканлигининг ҳуқуқий асосидир.

Хабарингиз бор, Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳалари муҳокамаси порталида (25 апрель – 10 май) Адлия вазирлиги томонидан «Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 42-моддасига қўшимча киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси катта муҳокамаларга сабаб бўлди.

Адлия вазирлиги томонидан қонун лойиҳаси «Давлат органлари ва ташкилотларида иш юритишда давлат тили ҳақидаги қонун ҳужжатлари талабларига риоя этмаслик, мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади», деган норма билан тўлдирилиши тақлиф этилди.

Ижтимоий тармоқларда катта мунозара-ю баҳсларга сабаб бўлган давлат ҳокимияти ва ташкилотларида давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя қилмаганлик учун маъмурий жавобгарликни кучайтириш масаласи аслида мустақиллигимизнинг илк кунлариданоқ кўтарилди ва бугунги кунда Ўзбекистонда яшаётган ҳар бир миллат вакили бунга аллақачон кўникин бўлиши, ўзи истиқомат қилаётган юрtdаги миллатнинг ҳурмати учун ҳам ўзбек тилини худди ўз она тилидек мукамал билиши керак эди. Ахир шу юрtdа яшаб, ўқиб, фаолият юритаётган, яратилаётган кезик шариот ва имкониятлардан фойдаланиб келаётган фуқароларнинг давлат тилини билмасликлари юрт қонунларига нисбатан ҳурматсизлик ёки бепарволик эмасми?

Бу борада буюк адибимиз Ўткир Ҳошимовнинг: «Бир юрtdа яшаб туриб, ўша халқ тилини билмаслик: биринчидан – ўша халққа нисбатан ҳурматсизлик, иккинчидан – ўша халқдан ўзини устун қўйиш, учинчидан – фирт нодонликдир!» деган сўзларини эслаб ўтиш ўринли бўларди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 4-моддасида Ўзбекистонда давлат тили ўзбек тили экани, «Давлат тили ҳақида»ги Қонуннинг 9-моддасида эса давлат ҳокимияти ва бошқарув органларида иш давлат тилида юритилади ва заруриятга қараб бошқа тилларга таржима қилинади, деб белгилаб қўйилганига қарамасдан, айни кунларда баъзи давлат ҳокимияти ва идораларида иш юритиш давлат тилида эмас, балки бошқа тилларда олиб бориляпти. Бу, ўз навбатида, давлат тилига бўлган ҳурмат ва эътиборнинг, унинг нуфузи ва обрўсининг пасайишига ҳамда уни қадрсизлантиришга қаратилган интилиш ёки сабаб эмасмикан?

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 42-моддаси «Давлат тили тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузиш» деб номланган бўлса-да, ушбу модда давлат органлари ва ташкилотларида иш юритишда давлат тили ҳақидаги қонун ҳужжатлари талабларига риоя этмаслик билан боғлиқ муносабатларни қамраб олмаган ҳамда миллий қонунчилигимизда бу тартиб ва қоидаларга амал қилмаганлик учун мансабдор шахсларни маъмурий жавобгарликка тортиш масаласи белгиланмаган.

Бу ҳол айрим давлат идораларида давлат тили тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилмаслиги ва иш юритиш давлат тилида амалга оширилмаслигига олиб келмоқда.

Муҳокамалар жараёнида жамоатчиликнинг маълум бир қисми ва айрим тоифадаги шахслар лойиҳа мазмун-моҳиятини тўлиқ англамай ё бошқа сабабдан Ўзбекистоннинг кўп миллатли мамлакат эканлигини айтиб, лойиҳани тотувлик ва толерантлик (бағрикенглик) тамойилига зидликда айблади.

Аввало, бир жиҳатда эътибор қаратайлик, янги қонун лойиҳаси қайсидир тилни тақиқлаш эмас, балки давлат тилини ҳимоя қилиш мақсадида ишлаб чиқилган. Қолаверса, ўзбек тилининг давлат тили сифатида мустақамлашни бошқа тиллар камситилишини аниқламайди.

бўлса, унинг у фикрлай оладиган тилда фикрлаши, фикрларини ёзишига ҳеч ким тўсқинлик қилмаяпти, шунчаки уни оммага кўрсатишда ёки бошқа бирор ташкилотга юборишда давлат тили қоидаларига риоя қилиши талаб этилмоқда. Бошқа ҳеч қандай ортиқча ёки асоссиз талаб қўйилаётгани йўқ.

Ҳўш, Ўзбекистон ҳудудида давлат органлари томонидан иш юритишда давлат тили ҳақидаги қонун ҳужжатлари талабларига риоя қилмаганлик учун мансабдор шахсларни маъмурий жавобгарликка тортиш масаласи энди-энди тақлиф этилаётган экан, бошқа мамлакатларнинг давлат тилида иш юритиш тартибини ва уни бузганлик учун қай тарзда жавобгарликка тортиш нормалари белгиланган?

Қуйида соҳа мутахассислари томонидан тайёрланган айрим мамлакат-

фоизи француз тилидан бошқа тилда гаплашади. Тубон қонунини бузиш жисмоний шахсга 700 евро, юридик шахсга 3 750 евро жарима солинишига сабаб бўлади. Ҳатто бошқа тилда пешлавахаси ёки ёрлиги ёзилган мулк мусодара қилиниши ҳам мумкин. 2006 йилда худди шу қонунни бузгани учун Американинг «Gems» компанияси 600 000 евро жарима ўлган.

Туркия. Мамлакатда барча хизмат ҳужжатлари, ёзув ва ҳисоб-китоблар ҳеч қандай истисноларсиз турк тилида олиб борилиши талаб этилади. Ушбу талабга риоя қилмаганлик мансабдор шахсларнинг маъмурий жаримага тортилишига сабаб бўлади. Турк юридик шахслари ўртасида тузилган турк тилида бўлган шартномадор бекор қилинади.

Қатар. Қатарда 2009 йилда қабул қилинган янги қонунга кўра, барча давлат органларида ҳужжатлар мажбурий равишда араб тилида тайёрланади. Қонун талабларига амал қилмаганлик учун 50 000 Қатар риали (14 000 АҚШ доллари) миқдорда жарима белгиланган.

Бизларда-чи? Бундан ўттиз бир йил муқаддам, яъни 1989 йилда республикамизда «Давлат тили тўғрисида»ги Қонун қабул қилинган бўлса-да, унинг тартиб-қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик ва уни амалга ошириш механизмлари аниқ ишлаб чиқилмаган. Ушбу ҳужжат ҳақида гап кетганда, кўпчилигимиз юзлаб қонунларнинг шунчаки, биттасидай тасаввур қилишимиз ҳам афсуски, ҳақиқат.

Тилнинг яшаб қолиши, наслдан-наслга, авлоддан-авлодга етказиш масаласида юртимизда истиқомат қилаётган ҳар бир фуқаро ўзбек тилини ҳурмат ва ҳимоя қилиши керак. Жамиятимизнинг ҳар бир аъзоси, ҳар қандай мутахассис, замон билан ҳамқадам, ҳар қандай кадр, энг аввало, ўз она тилини эъзозламоғи лозим.

Қадим-қадим замонлардан бери ҳар бир миллат, ҳар бир қавм ўз тилига буюк ҳурмат билан қарайди. Зотан, тил миллат деган бирликнинг асоси, миллий маънавияти, маърифати ва маданиятидир. Жамикки эзгу фазилатлар инсон қалбига, аввало, она аллоси, она тилининг бетакрор жозибаси билан сингади. Она тили бу миллатнинг руҳидир. Ўз тилини йўқотган ҳар қандай миллат ўзligидан жудо бўлиши муқаррар. Демакки, миллатнинг борлиги ва бирлигининг бош белгиси тилидир.

Шу маънода ўзбек тили юртимизда мулоқот тили бўлиши лозим. Ўзбек тили ўзбекистонлик ҳар бир инсоннинг руҳан боғловчи кўприкка айланиши учун нима зарур бўлса, давлатимиз ҳам, халқимиз ҳам ҳамма чораларни кўриши керак, деб ўйлайман. Бунинг учун молиявий сармоа ва бошқа ресурсларни аямаслик лозим. Шах-шубҳа йўқки, бу йўлда ўзбекнинг ҳар бир зилъиси ва миллат фидойиси ҳар қандай эзгу ишга тайёр.

Демак, Адлия вазирлиги томонидан тақлиф этилаётган қонун лойиҳаси қабул қилинган тақдирда Ўзбекистон Республикасида давлат ҳокимияти ва бошқарув органларида иш юритишнинг тўлиқ равишда давлат тилида амалга оширилишига, ушбу соҳада мансабдор шахсларнинг маъсулияти ошишига, қолаверса, давлат тилининг ривожланиши ҳамда унга бўлган эътибору эъзознинг ортишига сабаб бўлади.

Қаҳрамон КАМОЛОВ,
Мудофаа саноати бўйича давлат қўмитаси раисининг маслаҳатчиси

«Жуда бой, ниҳоятда чиройли тилимиз бор. Бу тилда ифода этиб бўлмайдиган фикр, туйғу, ҳолат йўқ...»

Нима учун кўча ҳаракати қоидасини бузган кишига милиция хуштак чалади-ю, бутун бир тилни бузаётган одамларга ҳеч ким хуштак чалмайди?»

Абдулла ҚАҲҲОР

Мустақил ўрганиш ва таҳлил натижаларига асосланиб айта оламани, лойиҳа матнидаги меъёрлар фақат давлат ташкилоти ва идораларига, жаримани қўллаш эса ташкилотнинг мансабдор шахсларига нисбатан қаратилмоқда. Шахс ёки оддий халқ тўғрисида лойиҳада бир оғиз ҳам гап йўқ, яъни Ўзбекистон фуқаролари ўзлари истаган тилларида гаплашишлари, исталган тилда давлат идораларига мурожаат йўллашлари, хоҳлаган тилда бошқа шахслар билан мулоқот қилишлари мумкин. Бу уларнинг тўлиқ конституциявий ҳуқуқлари бўлиб, бунга ҳеч қандай тўсиқ ёки жарималар қўлланмайди.

Бундан ташқари, давлат ҳокимияти ва бошқарув органларида ишлаётган бошқа миллатдаги ва бошқа тилда сўзлашувчи ходимларга ҳам қонун лойиҳасига киритилаётган бу қўшимчалар тааллуқли эмас. Улар истаганча ўзига маъқул тилда сўзлашаврадидилар, ўз фаолиятларини олиб бораверадилар.

Шу билан бирга, лойиҳа матнида давлат ташкилотларининг расмий ҳужжатлари бошқа тилларда бўлишига ҳам тўсқинликлар йўқ. Мисол учун, битта ташкилот ҳам ўзбек, ҳам рус тилида ҳужжат тайёрлади. Бунга ҳеч қандай қаршиликлар белгиланмайди. Аммо мабодо ўша ташкилот қарорларини фақат рус тилида қабул қилса-ю, унинг ўзбек тилидаги таржимаси бўлмаса, ана шундагина жарима келиб чиқиши мумкин.

У ёки бу ташкилот Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фаолият олиб бормоқдами, демак, у Ўзбекистон Республикасида ўрнатилган тартиб ва қоидаларга қатъий риоя қилиши зарур. Кимлардир таъкидлаётганидек, тор ихтисосликка эга бўлган ўта малакали, тажрибали мутахассис, давлат идораси раҳбари ўз фикрини давлат тилида баён қила олмаётгани, ундай

ларнинг бу йўналишдаги тажрибаларини кўриб чиқмас:

Россия. Россия Федерациясининг 2005 йилдаги «Давлат тили тўғрисида»ги Федерал Қонунини 3-моддасига кўра мулкчилик шаклидан қатъий назар Россия ҳудудида фаолият юритувчи ҳар қандай ташкилот давлат тили (рус тили)да иш юритиши, ташкилотни номлашда ҳам рус тилидан фойдаланиши белгилаб қўйилган. Россияда 200 га яқин миллат ва эллатлар истиқомат қилади. Қонун талабларига риоя этмаслик тегишли жавобгарликка сабаб бўлади.

Озарбайжон. Озарбайжон Республикаси томонидан 2002 йилда қабул қилинган «Давлат тили тўғрисида»ги Қонуннинг 1.4-бандига кўра давлат тилида иш юритиш озарбайжон тилида олиб борилади. Қонун талабларига риоя қилмаслик тегишли жавобгарликка сабаб бўлади.

Украина. 2019 йилдан бошлаб Украина Республикасида расмий иш юритишда давлат тилидан фойдаланмаганлик ва ушбу соҳадаги қонунчиликка риоя этмаганлик учун 3 400 гривендан 5 100 гривенгача (110 – 170 евро) жарима солинади.

Германия. «Маъмурий амалиётлар тўғрисида»ги Қонунга кўра Германияда расмий тил сифатида немис тили белгиланган. Агар масъул идорага мурожаат немис тилидан бошқа тилда қилинса, идора дарҳол унинг немис тилига таржимасини талаб қилиши керак. Немис тилидан бошқа тилда мурожаатлар кўриб чиқилмайди.

Франция. Конституцияда фақат француз тили давлат тили деб белгиланган. Тубон қонунига кўра, давлат ташкилотлари томонидан иш юритиш истиносиз француз тилида олиб борилади, терминларнинг французча муқобили турганда, инглизчаси ёки бошқа тилдагидан фойдаланиш тақиқланади. Франция аҳолисининг 51

КЕКСАЛАРНИ ҚАДРЛАШ – ВАТАННИ ҚАДРЛАШ ДЕМАК

МИСЛСИЗ МАТОНАТ, ЖАСОРАТ, ЭЪТИРОФИ

“ Чирчиқ шаҳрида истиқомат қилаётган етти нафар Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси ва саккиз нафар фронт орти меҳнат фахрийсининг кўнглини шод этиш учун ўзига хос тадбирлар дастури ишлаб чиқилди. Дастурга Чирчиқ олий танк қўмондонлик-муҳандислик билим юрти, Чирчиқ шаҳар мудофаа ишлари бўлими, шаҳар ҳокимлиги, Чирчиқ ҳарбий прокуратураси, Халқ банки, Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш бўлимлари мутасаддиларининг ҳамкорликдаги ҳаракати бирлаштирилди.

Беғубор ёшлик чоғи Иккинчи жаҳон урушининг оловли жангларидан кечган **Ақлима Шайхудинова** ҳозир шаҳар марказидаги кўп қаватли уйларнинг бирида, яқинларининг ардоғида умргузаронлик қилади. Режага кўра, шаҳар фавкулдада вазиятлар бўлими ходими момо хонадонининг томидан айвонга гулдаста ушлаган ҳолда тушиб, Ақлима аяни самимий қутлади. Ўша заҳоти ташқарида

урушга сафарбар этилди. Даставвал Челябинск вилоятидаги Медногорск шаҳри, сўнг Никитенко посёлкасидаги госпиталь ва поликлиникаларда беморлар дардига шифо улашди. Уруш қирғинбаротлари авжигача чиққан дамларда жароҳатланганлар сони кескин ортгани боис, фавкулдада ташкил этилган эвакуогоспиталга у кўнглили сифатида кўшилди. Госпиталь эшелонида у дам уруш ўчоғи, дам фронт томон йўналтирилди эди. Айниқса, 3-Украина фронтида улар оғир жангларда яраланганларни Днепрпетровск вилоятининг Павлограддан 4 ой тўхтовсиз қабул қилиб олади.

– Госпиталимиз жойлашган Днепр дарёси қирғоқларида куну тун аёвсиз, кескин ва қақшатқич олишув бўлар, жароҳатланганлар оқими тинмаганидан ҳамширалар 3-4 кунлаб уйқусиз ишлашига тўғри келар эди, – дея қаҳрамонимиз Ақлима Шайхудинова уруш даҳшатини эслайди. – Днепр оқими жадаллашганидан кейин госпиталь дарёнинг нариги қирғоғига ўтказилди. Жанг бир кун ҳам тўхтамас, дарё суви қонга омухта бўлиб оқарди. Шу тахлит Украинадан ташқари, Руминия, Югославия, Оренбургдаги госпиталларда жуда кўплаб аскарларнинг ҳаётини, соғлигини сақлаб қолишга интилдик. Бунинг учун ҳамширалик билан бирга донорлик ҳам қилдим. Уруш тугагач, Чирчиқ шаҳрига келиб, то нафақага чиққунга қадар «Электрохимпром» заводининг тиббий санитария пунктида ишладим.

оркестрнинг музикий садолари жангларда. Кўни-кўшнилари деразасини очиб, уруш қатнашчисини жўр бўлиб шарафлади. Навбати етган ҳарбийлар, шаҳар ҳокими эшикдан ичкари одимлаб, совға-саломларни топширгани онахон учун байрамнинг қутилмаган қутлови бўлди.

Ақлима Султоновна ўрта мактабни битиргач, 1941 йил сентябрь ойида тиббиёт техникумига ўқишга кирди. 1943 йили техникумни битириши биланоқ, ҳамшира сифатида

Якка-ю ёлғиз ўғлим Рашид Чирчиқ шаҳридаги 9-мактабни битиргач, Оренбург вилояти учувчилар билим юртининг филиали, сўнг Ленинград шаҳридаги академияда таҳсил олиб, 40 йил авиация соҳасида тер тўқди, фидойилик кўрсатди. Мен отасининг йўлидан бориб, учувчилик касбини танлаган икки набирам Темур ва Сергей билан ҳам фахрланаман. Бугун Президентимизнинг имзоси билан битилган байрам табриги ва мукофотларни олиб, кўзларимга севинч ёшлари келди. Юртбошимизнинг «Башарият тарихидаги энг даҳшатли, энг қонли қирғин ҳисобланган Иккинчи жаҳон урушида Сизнинг она заминимизни муносиб ҳимоя қилиш, инсониятни ҳалокатдан асраб қолиш йўлида кўрсатган тенгсиз мардлик ва мислсиз жасоратингизни бутун халқимиз, бугунги миннатдор авлодлар ҳеч қачон унутмайди. Янги Ўзбекистонни барпо этиш, инсон манфаатларини таъминлаш, эл-юртимизни рози

қилишга қаратилган қатъий саяҳаракатлар ва амалий ишларимизда нуроний маслаҳатчи, меҳрибон дуоғўй ва камарбаста бўлиб турганингиз биз учун катта бахт, катта давлатдир», деган эътирофини энтиқиш ва ҳаяжонсиз ўқиш мумкинми?!

Навбатдаги манзилимиз бу йил муборак юз ёшни қаршилаётган Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси **Юлия КАМАЕВ**нинг хонадонини бўлди. Дастлаб Чирчиқ олий танк қўмондонлик-муҳандислик билим юрти офицери катта лейтенант Элбек Маҳматқулий гитара созида онахон ҳузурига янғроқ куй чалиб кирди. Шаҳар ҳокими нуроний онахонга давлатимиз раҳбари, Қуролли Кучлар Олий Бош

1945 йилнинг февралда икки марта раҳматнома эълон қилинган.

Армияда сержантлар ўқув курсини тугатиб, катта сержант ҳарбий унвонини олган Григорий 1951 йилга қадар армия хизматини ўтади. Кавалериячи бўлди, танк ҳайдади. Оила куриб, турмуш ўртоғи билан икки фарзанд, саккиз набирани вояга етказди. Эваралари ўндан ортиқ. Нафақага қадар «Электрохимпром» заводида ишлаб, ҳозир кексалик гаштини сураётган отахоннинг кўксини қатор жанговар орден ва медаллар бегаз турибди.

Бугунги осуда ҳаётимиз, мусаффо осмонимиз, ёруғ келажагимиз учун уруш йилларида, меҳнат фронтининг энг олдинги сафларида туриб, мамлакатимиз тинчлиги ва озодлиги йўлида курашганларнинг ёди, хотираси ҳеч қачон унутилмайди. Президентимиз ташаббуси билан урушда жонини аямай, фидойилик кўрсатган қаҳрамонларни улуғлаш, хотирасига ҳурмат бажо келтириш халқимизнинг мислсиз матонат ва жасоратига муносиб эътирофи бўлди.

Қўмондони Шавкат Мирзиёев номидан «Иккинчи жаҳон урушидаги Ғалабанинг 75 йиллиги» эсдалик юбилей медали ва пул мукофотини топширди. «Ўзбекистонлик Иккинчи жаҳон уруши қаҳрамонлари» номли китоб, қимматбаҳо совғалар ва тез тиббий ёрдам учун зарур дори-дармон воситалари тўхта этилди.

Қонли жангларда шифокор сифатида партизан отряд таркибидан жасорат ва қаҳрамонлик кўрсатган Юлия Камаяеванинг ушбу йўқловдан кўнгли тоғдек кўтарилди. Жонажон юртимизнинг файзу фариштаси бўлган кексаларга кўрсатилаётган доимий эътибор ва ғамхўрликдан қалби шодликка тўлди. Қарийб бир асрлик тарихга гувоҳ бўлган нуронийларимизнинг тажрибаси, бошдан кечирган қийинчиликлари, барча синовларни мардондоранг энгиб ўтгани ёш авлод вакиллари учун алоҳида ҳаётий мактаб, ибрат намунаси дур.

Дилшод РЎЗИҚУЛОВ,
«Vatanparvar»

ЛУҚМА

“ Карантин сабаб уйда ўтириб зерикмадингизми? Сабр қилинг, ўтиб кетади бу кунлар ҳам. Мухими, вақтдан унумли фойдаланинг. Китоб ўқинг, уй юмушлари билан машғул бўлинг, телевизор томоша қилинг ва ... қаллоб ёки ундай эмаслигингизни билиб олинг. Вой-бу, намуңча жажлингиз бурнингизнинг учида турмаса, майли, майли, сиз эмас, мен қаллобман. Ана, сарлавҳада ҳам айтдим-ку!

Хуллас, бундай ўта жиддий хулосага келишимнинг ўзига яраша сабаблари бор мен сизга айтсам. Гапни чўзмай, индаллога ўтиб қўяқолай. Бир-бирдан ажойиб рекламалар кетма-кетлигидан киприк қоқишга ҳам хижолат бўласан, киши. Кўзларимни бақрайтириб ўзимни ўта маданиятли томоша-бинлардек тутиб, зангори экранга тикланганча ушбуни кўриб ўтирибман.

...Йигит ҳашаматли бир бегона уйга кириб келди. Атрофа аланг-жаланг боқиб турган эди, иккинчи қаватда кўриниш берган уй соҳиби меҳмондан таширф муддаосини сўраб қолди. Шу ўринда айтиб кетиш жоиз, йигит бироз шошиб турибди ё характерни шунақа: ўтакетган дангал. Мезбонга юзланди-да, шартда муддаосини айтиб юборди:

– Қизингизга уйланмоқчиман!

Ҳа, мана энди масала кундек равшанлашди. Демак, йигит етим (бундай қўпол тахминимиз учун маъзур тутасиз. Лекин ота-онаси, қариндош-уруғи бор одам бундай шошқалоқлик қилмайди-да. Аввал совчи юборсин, борди-ю, рад жаво-би берилса, майли, ана ундан кейин келсин-да, «бой ота, қизингизга совчи юборган мен эдим, нима учун рад жавоби бердингиз? Мана мен, истаганингизча синаб кўринг, ўтин ёрдирасизми, ер чоптирасизми ё Асқар тоғнинг чўққисини Алпомишнинг тўқсон ботмонли камонига ёй тортиб, қулат дейсизми, ихти-

Мен қаллобман!

ёрингиздаман», десин) ё безбет. Ҳа, безбет. Шундай бўлмаса, биз, ўзбекларда қачон кўргансиз йигитларнинг мана шундай бетгаочпарлик ва андишасизлик қилганини? Ахир мен йигит кишиман, ўзим физиллаб бораман-да, масалани узил-кесил ҳал қилиб келавераман, деб ўйлайдиганлар қизнинг отаси ҳам эркак киши эканлигини унутмаслиги керак. Буни дангалчиликка йўйишдан олдин маънавий-ахлоқий томонлари тарозига қўйилса, адолатли бўлмай.

Сониянинг нечадир улушларида хаёлдан ўтган бу фикр «йигит, энди ўлдин!» деган хулосани бериб турибди. Лекин унинг ризки

ҳали-бери қийилмайдиган кўринади. Бой ота меҳмоннинг муддаосини эшитгач, деди:

– Сенга сўнги имконият бераман. Шунчаки бир қаллоб эмаслигини исботла!

Оҳ, энди нима деб жавоб бе-

қувончи ичига сиғмай, ўрнидан туриб куёв боланинг ёнига бориб қўйди-эй!

– Мен ҳам «Special»дан бошланман, ўғлим! – деб ҳаяжонини яширолмаса бўладими? – Ҳозир «Special Unlim»даман!

Йигит қаллоб эмаслигини шу тариқа «исботлади». Ота эса ўз қизининг бир умрлик тақдирини кўчадан қизингизга уйланаман, деб келган йигитнинг мобил алоқа оператори тариф режасига қараб, ишониб топшириб юборди. Шошиб қолдим, қўл телефонимни олиб, қайси тариф режасида эканлигини қидиряпман. Минг аттанг, телефон мониторчасидаги ёзувни кўриб, кўзларим катта-катта бўлиб кетди: мен қаллобман... Йўқ, юпатишга уринманг мени, яхшиси, ўзингиз ҳақингизда қайғуринг. Мана, менинг тариф режа ким эканлигини рўю рост айтиб турибди. Ўзга чора йўқ. Қолаверса, мобил компаниям ҳам бутунлай бошқа. Демак, мен икки қарра қаллобман. Уйланган сарим даҳшатга тушиб кетяпман. Борди-ю, ўша йигит ўрнида мен бўлганимда борми, кетимдан тепки еб, қизнинг олдида шарманда бўлиб кўчага қувилардим.

Кейинги саҳнада қиз юзсизларча отасидан воқеага муносабат сўраяпти. Ота розилигини билдирди. Ва шу билан ўзбек халқига хос гурур ва андиша, номус, ҳамиятнинг юзига яна бир бор икковлашиб «туфлаб» юборди.

Айтганча, тариф режангизни текшириб кўринг-чи бир. Тағин сиз ҳам менга ўхшаб қаллоб бўлиб чиқманг. Билиб бўладими энди...

P/S. Айтиб ўтиш жоиз, юқорида тилга олинган мобил тариф режаси ҳеч қандай реклама харақтерига эга эмас. Буни «исмини айтиб сўқиш» маъносида тушуниш мумкин.

Исломжон ҚўҶҚОРОВ

ИБРАТ

ОТАМ АЙТГАН ҲИҶОЯ

Соат эрталабки 7:45.

Эгнимга ҳарбий либосни кийишим биланок, университетимга шошдим (Ҳарбий журналистикада ўқиганлигим учун кийимимиз бошқа талабаларникидан фарқ қилади). Ҳар не бўлмасин, дарсга ўз вақтида боришим шарт. Кечиксанг, машғулотлардан маҳрум бўласан. Бекатда автобусни кутар эканман, кичкина боланинг онасига ҳадеб хархаша қилаётгани эътиборимни тортди. Болакай онасига зўр бериб бекатдаги дўконга олиб киришини сўраб йиғларди. Йиғлаётган болани кўрсам, чидай олмайман, дарров овутишга ҳаракат қиламан. Бу гал ҳам шундай бўлди. Болакайни овутмоқчи бўлиб, олдида бордим. Унинг менга кўзи тушиши билан йиғиси тўхтади ва эгнимдаги кийимга қараб, қўлини чўзди.

– Ойи, қаранг, асқар амаки...

***

Болалигимда жуда ўжар бўлган эканман. Ҳар ҳолда онам шундай дейди. Дадам ишдан кеч қайтарди. Қуёш ботиши билан дарвоза олдида бориб, дадамнинг ишдан қайтишини интизорлик билан кутардим. Онам: «Кеч бўлди, болам,

ташқари совуқ, ичкарига кир», деб уришарди. Бунга ҳам кўнмасам, ичкарига киришим учун шоколад, қаймоқ берарди. Мен эса уларни еб бўлишим билан яна дарвоза олдида пайдо бўлардим. Бу одатимни йўқ қилиш учун онам нималар қилмади, дейсиз. Аммо болалигимга бориб, билганимдан қолмасдим. Ахир дадам менга ухлашимдан олдин эртаси айтиб берарди. Дадамнинг эртақлари бошқа эртақлардан фарқ қиларди. Чунки унда доим дадамнинг ўзи қатнашарди.

Бир куни дадам болалигидаги воқеани сўзлаб берди. Уларнинг маҳалласи бошида катта чинор дарахти бўлган экан. Бу дарахтни қишлоққа борганимда мен ҳам кўрганман. Ўша дарахт соясида доим бир оёғи йўқ бобо ухлаб, дам олар экан. Исми Ориф бобо бўлса-да, аммо дадам маҳалласидаги тенгқурлари билан бу кишига «чўлоқ бобо» деб лақаб қўйиб олибди. Дадам ўртоқлари билан чолнинг ҳассасини олиб қочар ёки ухлаб ётганида унинг қулоғига бақириб, уйғотиб юборар экан. Аммо чолнинг ҳеч аччиги чиқмас «эх, болаларим-а», деб орқаларидан кулиб

қараб қолар эмиш. «Ўша пайтда нега шундай қилардик, ўзим ҳам билмайман, бола бўлганимиз-да», деди дадам.

Ўша кунларнинг бирида дадам чолнинг нега бир оёғи йўқлиги ҳақида отасидан, яъни бобомдан сўрабди. «Бу киши мени, сени, юртдаги барча болаларнинг келажиги учун урушда қатнашиб, бир оёғини йўқотган», дебди бобом. Урушдан кейин мактабда ўқитувчилик ҳам қилган экан.

– Бир куни қишлоққа ҳарбий кийимда баланд бўйли, гавдали бир амаки келди ва чинор тағидаги бобо билан узоқ сўхбатлашди. Бу кўшнимиз Жалол бобонинг ўғли Тоҳир амаки эди. Қишлоғимизда Тоҳир амакини ҳамма яхши таниди ва ҳурмат қиларди, – дейди отам. – Биз, болалар ҳарбий либосни биринчи марта кўриб турардик, оғзимиз ланг очилиб қолган эди. Сўнг Тоҳир амаки бизларни ёнига чақирди. «Бу менинг устозим. У Иккинчи жаҳон уруши қатнашчиси. Тенгқурларимнинг ҳаммаси Ориф бобого ҳавас қиларди. Урушдаги қаҳрамонлиқларини оталаримиздан эшитганмиз. Ўзлари ҳам айтиб

берарди. Уларга ўхшаб ҳарбий бўламан, деб мақсад қилдим, мана ҳозир майорман. Ҳаммаси устозимнинг берган билимлари, қўллаб-қувватлаши билан», деди. Шундан кейин биз, болалар Ориф бободан кечирим сўраб, у кишини «қаҳрамон бобо», деб атай бошладик.

***

Дадамнинг бу ҳикояси келажак ҳаётимга ўз таъсирини ўтказмасдан қўймади. Улар ўша қаҳрамон бобо ҳақида ҳикоялар айтиб бергани сари менинг ҳарбийликка қизиқишим ортарди. Орауим мақсадга айланди. Отам ҳар доим: «Хурликка фидо бўлмоқ – ҳар йигитга бахтдир улуг», дерди.

...Кутилган улов келди. Автобус ойнасидан ташқарига қарасам, болакай мендан кўзини узмай кузатиб турибди. Эҳтимол, эгнимдаги либосни кўрган кичкина болакай ҳам келажакда ҳарбий бўлишни орзу қилгандир...

Шерзод ЭГАМБЕРДИЕВ,
Журналистика ва оммавий коммуникациялар университети,
ҳарбий журналистика йўналиши талабаси

ШАРҲ

Иккинчи жаҳон урушидан кейин Туркия жиддий ва жуда мураккаб геосиёсий танловга рўбарў келди. Германия узил-кесил тор-мор этилган, жаҳон ва Европа синфий-мафкуравий қадриятларга кўра иккита қарама-қарши лагерга бўлиниб кетган бир шароитда, айтиш мумкинки, ниҳоятда муҳим геостратегик маконда жойлашган Туркия энди «бетараф» бўлиб қолиши мумкин эмасди.

Урушнинг ўрталаридан бошлаб, Сталиннинг Туркия билан боғлиқ зиддиятли ва муайян маънода аксилтурк сиёсати Туркиянинг худудий яхлитлигига таҳдид сола бошлагандан кейин Анқарани уруш охирида ўз «евроосиёчилик» доктринасидан воз кечиб, Евроатлантика блокаига қўшилишини ва АҚШ билан стратегик муносабатлар ўрнатишини шарт қилиб қўйди.

НАТОга интилиш

Туркиянинг НАТО билан ҳамкорлик қилиши ва бу ташкилотга аъзо бўлишга интилиши ўша вақтда ягона тўғри геосиёсий қарор эди. Бу шу билан боғлиқ эдики, мазкур даврда Туркиянинг геосиёсий хавфсизлигини ишончли равишда таъминлайдиган шунга ўхшаш бошқа тузилма ёки мамлакат бўлмаган. НАТОга аъзо бўлиб кирганидан кейин Туркиянинг геосиёсий мавқеи ҳам, ҳарбий-иқтисодий вазияти ҳам анча яхшиланди. Аввало, турк ҳукумати НАТОнинг баъзи инфраструктураларининг жойлаштирилиши, қўшинларнинг таъминоти, ҳарбий ташувар ва шу каби таъминот дастурлари доирасида Ғарб мамлакатларидан хусусий ёрдам олишга муваффақ бўлди, бошқа томондан, Туркия Яқин ва Ўрта Шарқда геосиёсий мавқеини мустақамлаш учун АҚШнинг истаги билан яратилиши кўзда тутилган НАТОнинг «Ўрта Шарқ Қўмондонлиги» номли ҳарбий иттифоқида етакчи ўрин тутишга эришди. Мазкур даврда Аднан Мендерес ҳукуматининг бу йўлда кўрсатган фаоллиги АҚШ томонидан жавобсиз қолмади ва АҚШ Давлат Департаменти Туркиянинг 1952 йилда янги ҳарбий пактни яратиш режасига қўшилишини «озод дунёнинг мудофаа системасида стратегик позиция» деб баҳолади. Бу режага кўра, АҚШ СССРнинг жанубий чегараларида жойлашган барча давлатларнинг биргаликдаги мудофаа системасини яратиши кўзда тутилган эди. Бу системанинг Бош қароргоҳи Туркияда жойлаштириш режалаштирилди. Шу даврда АҚШнинг ҳукмрон доиралари Туркия ва Исроил Яқин Шарқда АҚШ тўла ишончи мумкин бўлган ягона мамлакатлардир, дея қатъий ишонч билдирган эди.

«Мафкуравий ранг»- сиз «Евроосиё»

АҚШ ва Евроатлантика блокаига қарши курашда СССР ва жаҳон

ТУРКИЯ МУСТАҚИЛ ТАШҚИ СИЁСАТ ТАРАФДОРИ

социалистик системасининг 1991 йилда мағлубиятга учраши жаҳон геосиёсий вазиятида муҳим ўзгаришлар содир бўлишига олиб келди. Энди «совуқ уруш» даврининг асосий ўйинчилари ҳам, уларнинг функциялари ҳам ўзгарди. Олдинлари «Ғарб» атамаси билан аталган атлантиклар таркибида ҳам муайян табақалашув юз берди. Шарқий Европа мамлакатларининг НАТОга қабул қилиниши билан унинг таркибида АҚШ, Ғарбий ва Шарқий Европа, айрича Туркиянинг хулқ-атвори ва геосиёсий манфаатларидаги тафовутлар ошқора намоён бўла бошлади. Собик СССР худуди, советлардан кейинги мамлакатлар ва Туркиянинг ўзи жойлашган Европа ва Осиё қитъалари орасидаги улкан макон энди ҳеч қандай «мафкуравий ранг» берилмаган ҳолда «Евроосиё» деб атала бошланди.

Ўзини СССРнинг вориси деб эълон қилган Россия Федерацияси энди Евроосиё субминтақасида янги геосиёсий вазифа ва мақсадлар (евроосиёчилик) билан ўртага қикди ва бу минтақада «етакчи давлат»га айланишга даъвогарлик қилиб, ўз геосиёсатини амалга оширишга киришди. Евроосиёнинг йири ва кучли давлатларидан бири бўлган Туркия мафкуравий қарама-қаршилик туғангандан, Россия ва олдинги социалистик давлатлар билан ҳамкорлик қилиш борасидаги тақиқлар олиб ташланганидан фойдаланиб, янги шароитда ўз геосиёсий вазиятини яна қайта кўриб чиқа бошлади. Бу даврда турк сиёсатчилари ва геосиёсати намоёндаларининг бир гуруҳи «янги дунё тартиботи» деб аталган бир қутбли жаҳон сиёсатида мамлакатнинг ўрни, роли ва статусини белгилашга ҳаракат қилган бир пайтда, бошқа гуруҳи юзага келган кулай вазиятдан фойдаланиб, Туркияни яна аксилсовет фаолияти ва мафкуравий қаршилик давридан олдинги геосиёсий ҳолатига қайтариш, ўз геосиёсий вазиятини қайта кўриб чиқиш, Ғарб ва Россия ўртасида мувозанатлашган позицияни топиш асосида сиёсат юритишга даъват қилдилар, мамлакат фаолиятини евроосиёчилар ва атлантизм тарафдорларининг геосиёсий манфаатларини уйғунлаштириш йўналишида олиб бориш заруриятини асослаб бердилар.

1991 йилдан кейин ўтган давр мобайнида Туркиянинг расмий геосиёсий фаолиятида ҳам, ҳокимият тепасига келган кучларнинг ва ҳокимият учун курашаётган муҳолифатнинг баёнотларида ҳам, илмий ва ижтимоий фикр вакилларида ҳам мамлакатнинг келгусидаги геосиёсий фаолиятига ёндашувлар анча ранг-баранг экани кўзга ташланади. Уларнинг баъзилари Туркиянинг Ғарб дунёси билан муносабатларни яхшилаш ва Европага қўшилиш йўлини яна давом эттириши қатъий туриб

талаб қилмоқда, бошқа гуруҳлар бўлса, Туркияга Европа ва Ғарбдан Евроосиё томонга юз ўгириб, Россия, Хитой, Марказий Осиё, Эрон, Хиндистон ва бошқа катта давлатлар билан жаҳоннинг янги кучини барпо этишни, интеграциянинг Европа Иттифоқининг ўрнини босадиган моделини, масалан, Шанхай ҳамкорлик ташкилоти билан алоқаларни ривожлантиришни таклиф этмоқда. Турк жамиятининг анчагина қисмини ташкил қиладиган миллатчи кучлар «Туркиянинг Адриатика денгизидан Хитойга қадар бўлган барча туркий ерларни, туркий-мусулмон халқларни ўз атрофида бирлаштиришни, шу асосда мамлакатни ХХI асрнинг дунё кучига айлантиришни» тавсия этапти.

«Адриатикадан**Хитойгача Туркиядир»**

Туркиянинг собик ташқи ишлар ва собик бош вазири Аҳмад Довутўғлининг фикрича, ХХ асрнинг 90-йилларидан то 2000 йилларнинг бошига қадар Туркиянинг одатда, партиявий манфаатларга суюнган коалицион ҳукуматларининг ташқи сиёсат тактикаси ва манёврлари ягона ва узоқ муддатли стратегик ташқи сиёсат концепциясига эмас, балки кўпроқ анъанавий, таваккалдан холи фаолият амалиётига асосланган. Ҳокимият фаолиятида ҳамма нарсаси, энг аввало, мамлакатнинг Европа Иттифоқида аъзо бўлишга қаратилган эди. Сиёсий доираларнинг аксарияти Туркия эртами, кечми, бу тузилмага аъзо бўлади, дея қатъий ишонч билдирар, айна чоғда «Адриатикадан Хитойгача Туркиядир» шиори остидаги даъводан альтернатива сифатида фойдаланар эдилар.

Кейинги 20 йил ичида Туркия давлат, жумладан ташқи сиёсатида муайян геосиёсий ўзгаришлар кузатилмоқда. Хусусан, АКП (Адолат ва Тараққиёт партияси) ҳокимият тепасига келганидан кейин Туркия жаҳон ва минтақада олдингидан бироз фарқли, анча мустақил геосиёсий йўлни ўтказишга ҳаракат қилмоқда, ўз миллий манфаатларини таъминлашга, чет давлатлар, халқаро геосиёсий «актёрлар» билан ўзаро муносабатларини, ўзининг у ёки бу сиёсий мақсад-

ларини аввалги йилларда бўлгани каби «НАТО ва АҚШнинг интизомли ва итоаткор ҳамкори» сифатида эмас, балки янги сифатда – «мустақил дунё давлати» мақомида амалга оширишга интилоқда. Туркиянинг НАТО қоидаларига зид равишда Россиядан С-400 ҳаво ҳужумидан мудофаа ракеталарини сотиб олиши ва ҳарбий-техникавий ҳамкорлигини ривожлантираётгани бунинг исботидир. Асосида «жаҳон ва минтақа мамлакатлари билан ҳеч қандай муаммо бўлмаслиги, аксинча, иложи борича кўпроқ интеграциялашиш», «Туркиянинг Европа Иттифоқида эҳтиёжи – унинг Туркияга бўлган эҳтиёжидан катта эмас», «Қаерда бир турк бор бўлса, у ерда Туркиянинг миллий манфаатлари бордир», «Туркиянинг НАТО ва АҚШ билан бирга умумий манфаатлари бўлгани каби бошқа мамлакатлар билан ҳам умумий манфаатлари бордир», «Туркия жаҳон мусулмон халқлари ва давлатларининг ҳимоячисидир» сингари стратегик ёндашувлар турган бу геосиёсий йўлнинг муайян натижалари кўзга ташлана бошлади. Агар бу янги йўл жаҳондаги барча туркларнинг миллий иродасига айланса ҳамда тўғри ва изчил амалга оширилса, у ҳолда Туркияни АҚШни истисно этганда, жаҳоннинг 10 буюк давлати (Англия, Франция, Германия, Япония, Россия, Хитой) қаторига олиб чиқиши мумкин. Умуман, турк геосиёсатида, хусусан, унинг назария марказларида мамлакатнинг ғарбчи геосиёсий йўлини қўллаб-қувватлайдиганлар билан бир қаторда янги евроосиёчилик йўли тарафдорлари ҳам кўпайиб бормоқда.

Туркия Республикаси Президентини матбуот котиби Иброҳим Калин таъкидлаганидек, «Ғарб билан яқин алоқалар мамлакат ташқи сиёсатини шарқий уфқларда кенгайтиришга ҳалақат қилмайди». У «Daily Sabah» нашрига берган интервьюсида Туркия сўнги 20 йил ичида биринчи марта Ғарб билан ташқи сиёсий алоқалардаги иқлиқлигини йўқотмай, бошқа минтақадаги ҳамкорлар билан ҳам муносабатларни мустақамлаш ҳақида ўйлаётганини баён қилган эди.

Абдували СОЙИБНАЗАРОВ,
сиёсий шарҳловчи

ЖАРАЁН

ЖАНГГОҲЛАРДАН ОМОН ҚАЙТГАНЛАР

9 май – Хотира ва Қадрлаш куни ҳамда Иккинчи жаҳон урушида қозонилган Ғалабанинг 75 йиллиги муносабати билан Ўзбекистон халқининг жанг майдонларидаги, фронт ортидаги фидокорона ва мислсиз меҳнатини, тарихий хизматларини мамлакатимиз ҳамда дунё жамоатчилигига етказиш ва абадийлаштириш, ёш авлодни ота-боболаримиз жасоратига муносиб бўлган, бугунги тинч, осойишта ҳаётни асраб-авайлаш ва янада мустақамлашга қодир, жонажон Ватанимизга садоқатли инсонлар этиб тарбиялаш мақсадида фашизмга қарши курашда қаҳрамонлик кўрсатган юртдошларимиз ҳақида янги бадиий ва ҳужжатли асарлар ишланмоқда.

Бу жараёнда яна бир хайрли ишга қўл урилиб, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ўринбосари – Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий прокурорининг ташаббуси билан Иккинчи жаҳон урушида қатнашган ва ҳозирда ҳаёт бўлган навоийлик жангчи фахрийлар ҳақида «Жанггоҳлардан омон қайтганлар» номли китоб яратилди.

Унда урушда қатнашган ва айни дамда Навоий вилоятида яшаётган ветеранларнинг ҳаёт

йўллари, қаҳрамонликлари ва жасоратлари асар муаллифи Худойберди Наврўз томонидан ишончли манбалар, архив ҳужжатлари ҳамда турли йилларда матбуот нашрларида ёритилган маълумотлар асосида қизиқарли ва моҳирона тасвирланган.

Навоий вилояти ҳокимлиги ҳамкорлигида чоп этилган мазкур китоб тақдими Хотира ва Қадрлаш куни арафасида вилоят Ёшлар маркази биносида бў-

либ ўтди.

Тадбирдан сўнг вилоят ҳокими Қобилжон Турсунов бошчилигида Навоий ҳарбий прокуратураси ва ҳамкор ташкилотлар вакиллари Навбаҳор туманида истиқомат қилаётган Ҳайдар бобо Ҳасанов хонадонига ташриф буюриб, бобони байрам билан қутлашди ва Президентимиз совғаси, ҳокимлик ҳамда бошқа ҳамкор ташкилотларнинг

туҳфалари ва мазкур китоб топширилди.

Асар Иккинчи жаҳон урушида қатнашган ва ҳозирда ҳаёт гаштини сураётган навоийлик жангчи фахрийларимиз учун ўзига хос қадрли совға бўлди, десак, хато бўлмайд.

Китоб ўсиб келаётган ёш ав-

лодни ватанпарвар ва садоқатли инсонлар бўлиб улғайишига катта ҳисса қўшади.

Китобни ўзининг қаҳрамонларига ва китобхонларга етказиш тадбирлари давом этмоқда.

Адлия подполковниги Сардор СОБИРОВ,
Навоий ҳарбий прокурорининг катта ёрдамчиси

ТАШАББУС

ЮРТДОШЛАРИМИЗГА ИЖТИМОЙ КЎМАК

Юртимизда «Саховат ва кўмак» умумхалқ ҳаракати давом этиб, бир қатор ҳамкор ташкилотлар томонидан карантин кунларида эҳтиёжманд оилаларга бирламчи озиқ-овқат маҳсулотлари ва тиббиёт воситалари етказиб берилмоқда. Бу жараёнда ҳарбий хизматчилар ҳам фаоллик кўрсатмоқдалар.

Хусусан, Мудофаа вазирлиги Тоифаланган объектларни қўриқлаш қўшинлари қўмондонлигига қарашли Самарқанд вилояти Қўшработ туманида жойлашган ҳарбий қисмининг бир гуруҳ кўнгилчилари ҳам туманда истиқомат қилувчи эҳтиёжманд оилаларга моддий кўмак беришда иштирок этдилар.

Санитария-гигиена талабларига тўлиқ риоя қилинган ҳолда дезинфекцияланган автомобилларда юрт посбонлари томонидан Қўшработ туманининг ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларига ўн уч турдаги озиқ-овқат маҳсулоти тарқатилди.

Синовли кунларда ҳарбийларнинг ташрифи, кўрсатган хайру саховати қўшработликлар қалбида эртанги кунга ишонч ва хотиржамлик ҳиссини уйғотиб, юртимизда ҳар бир фуқаро алоҳида эътиборда эканини яна бир бор намоён этди.

Капитан Фарид БОБОЖОНОВА,
Тоифаланган объектларни қўриқлаш қўшинлари қўмондонлиги матбуот хизмати бошлиғи

«Биргаликда енгамиз!»

Сирдарё вилоятидаги Сардоба сув омборида юз берган тошқин шу юртда яшовчи ҳеч бир фуқарони, ҳеч бир соҳа вакилини эътиборсиз қолдирмади. Буни мамлакатимизнинг турли бурчакларидан вилоятга кириб келаётган «саховат карвони» мисолида ҳам кўришимиз мумкин.

Жумладан, Республика Ҳарбий прокуратураси ходимлари ҳам «Биргаликда енгамиз!» шиори остида Сирдарёдаги фожиадан жабр кўрган аҳолини қўллаб-қувватлаш мақсадида, озиқ-овқат маҳсулотлари, тиббий ниқоб, санитария-гигиена воситалари, болалар ва катталар учун кийим-кечак, идиш-товоқ ва бошқа кундалик эҳтиёж учун зарур бўлган буюмлардан иборат инсонпарварлик ёрдами йўлланган.

Ҳа, бирдамликда катта ҳикмат бор. Зеро, бирдамлик, жипслик инсонга ҳар қандай шароитда ҳар қандай қийинчиликни енгишга куч беради.

Адлия подполковниги Отабек ХОЛБОВЕВ,
Тошкент ҳарбий прокурори

Халқаро аҳамиятга молик алоқа линияси тикланмоқда

Сирдарё вилоятидаги «Сардоба» сув омбори тўғони ўпирилиши натижасида аҳоли яшаш ҳудудлари, ишлаб чиқариш объектлари, ижтимоий инфратузилмалар, алоқа тармоқларига ҳам жиддий талафот етди.

Хусусан, техноген кўринишдаги офат натижасида Сирдарё вилоятидан ўтган Осиё давлатлари ва Европа мамлакатларини ўзаро боғловчи оптик толали алоқа линиясига ҳам шикаст етди. Мазкур ҳолат оқибатларини қисқа фурсатда бартараф этиш мақсадида Мудофаа вазирлигининг махсус авария тиклаш бошқармаси шахсий таркиби томонидан алоқани тиклаш ҳамда таъмирлаш бўйича ишлар жадаллик билан олиб борилмоқда.

Шунингдек, Оқолтин, Мирзаобод ҳамда Сардоба туманларидаги алоқа узатувчи базавий станциялардаги

носозликлар ҳам бартараф этилмоқда. Ҳозирда Сардоба тумани Пахтаобод шаҳарчаси телекоммуникация боғланмаси билан Сардоба тумани, Узоқов номли «Сувиствеемолчилар» уюшмасигача бўлган жами 25 км масофага оптик толали алоқа кабеллари тортилди. Шундан 16 км ҳаво алоқа линияси орқали, 9 км ер ости алоқа линияси орқали ўтказилди. Бундан ташқари, шу тумanning Бахмал, Темурмалик каби тўртта аҳоли яшаш пунктларига ҳам ер ости оптик толали кабеллари тортилди.

– Бугун интернет ҳаётимизнинг ажралмас бир қисмига айланиб улгурди. Шу боис ушбу ҳудудлардаги носозликлар тезда бартараф қилиниб, оптик толали алоқа линиялари тикланмоқда. Бир сўз билан айтганда, техноген тўсдаги офат оқибатларини бутунлай бартараф этиш ишлари якунига етмоқда. Эндиликда сирдарёлик барча ҳамюртларимиз кабелли интернет тармоғидан фойдаланиш имкониятига эга бўладилар, – дейди Мудофаа вазирлигининг махсус авария тиклаш бошқармаси тезкор алоқа таъминоти взводи командири капитан Муҳиддин Каримов.

Сирдарёлик юртдошларимизга яқиндан кўмак бераётган Мудофаа вазирлиги бошқарма ва хизматлари, барча ҳарбий округларнинг масъул офицерлари ҳамда ҳарбий хизматчиларининг куну тун қилаётган меҳнати, кўрсатаётган матонати, ғайрат ва шижоати туфайли фуқароларнинг ҳаёт даражаси яна аста ўз изига тушиб бормоқда.

Шохруҳ САИДОВ

ГРАМИЗДАГИ ОДАМЛАР

«ЧОПИЛГАН ОЁҒИМ БИЛАН ЧОПДИМ МЕН...»

ёхуд матонат сабоғи

Тушунмаса-да, ўқийверарди. Йиллар ўтиб уйлар ҳам, китоб жавонлари ҳам янгиланди. Аммо у болалигидаги ўша эртакнамо ижодхонани қўмсайверади. «Болаликнинг, илмнинг ҳиди бор эди унда», дейди суҳбатдошимиз Жавлонбек Абдуллаев.

У бугунги кун ёшларининг энг фаол қатламига мансуб: сузиш бўйича икки карра Ўзбекистон чемпиони, Паралимпия ўйинлари ғолиби, Наманган давлат университети талабаси, Косонсой тумани депутати. Эҳтимол, нима қилибди, чаққон экан-да, дерсиз. Бироқ Жавлонбекнинг қўлтиқтаёқда ўтаётган 18 йиллик ҳаётидан хабар топиб, бу марраларга эришиш унинг учун осон бўлмаганини ҳис қиласиз.

– Ҳаётда ўз икромларингиз бор. Ҳамма нарсани тан олавермайсиз. Хусусан, имкониятингиз чекланган бўлса-да, мақсадингизни чекламай, баланд марраларга эришяпсиз. Гарчи оғир бўлса-да, айтиб бероласизми, оёғингиздан айрилишингизга нима сабаб бўлган эди?

– Бу воқеа 2003 йил 14 августда содир бўлди. Ўшанда олти ёшда эдим. Отам билан онам бозор қилгани кетишганди. Опам эса уй ишлари билан банд эди. Уйнагани кўчага чиқдим. Чанқаб кетиб ариқдан сув ичгани бораётсам, узоқдан нимадир келаётганини пайқадим-у, аммо қочишга, девор тағига ўтишга улгурмадим. Сониялар ичда мен «КамАЗ» гилдираги ёнида ётганимни кўрдим: ҳаммаёғим қон, қўлларим, уст-бошим чанг эди. Қайта хушимни йўқотдим...

Кўзимни очсам, шифохонадаман. Ўрнимдан турай деб чойшабни кўтариб ҳаммасини тушундим. «Оёғим қани?» деб бақирдим. Боядан буён тинмай лабини тишлаётган онам хўнграб йиғлади, отам эса палатадан чиқиб кетди...

Ўша бахтсиз ҳодиса сабаб оёғимдан айрилганман.

– Ҳақиқий ватанпарварликни ҳаракатларингиз орқали исботлаясиз. Иқтисодчи, спортчи, вақти келса, журналист бўлиш... Буларнинг ҳар бири катта куч ва билим талаб қилади. Тушқунликка тушиб қолган вақтларингизда мотивацияни қаердан оласиз?

– Ҳаётнинг энг оғир зарбаларини тотишга улгурдик: автоҳалокат, қайта-қайта операция, бир муддат ҳаётга бегоналик ҳисси, одамларнинг муносабатларидаги ачиниш оҳанги, аввал отамнинг, кейинчалик онамнинг вафот этишлари, ёлғизлик... Хуллас, жуда кўп мусибатлар йиғирма уч ёшимгача бошимга тушиб улгурди. Хотиралар тушқунликка туширади. Бироқ ҳаётда ҳамма нарсанинг ўз вазифаси бор... Мотивацияни айнан тушқунликнинг ўзидан оламан. У ёрдам беролмаса, ота-онамнинг элас-элас қўлоғим остида жаранглайдиган ҳикматли сўзлари дастуриламалимдир. Ортга йўл йўқ! Ортиқ йиқилиш, чекинш, ҳиссиётларга берилиш ножоиз. Олдимда энг буюк вазифа – Аллоҳ берган умрни самарали ўқлашиб, ота-онамнинг ишончини оқлашдек муқаддас бурч

бор.

– Депутат бўлдингиз, бу оғир вазифа елкангизни зирқиратма-яптими?

– Саволингизни эшитиб, ҳазрат Навоийнинг бир байти ёдимга тушди. «Нафъинг агар халққа бешақдурур, Билки, бу нафъ ўзингга кўпрақдурур», дейилади «Хамса»да. Мақсадим – халққа хизмат қилиб, жамиятимизда «ногирон» деган тушунчани одамлар онгидан йўқотиш. Ногирон ҳам одам. У ҳам мақсади йўлида ҳаракат қилишга ҳақли. Орзулари сари интилиши керак. Бунда халқ ишончи катта масъулият юклайди.

2019 йил Косонсой тумани Кенгашига депутат бўлиб сайландим. Халқимизнинг дарду ташвишларини биргаликда бартираф этиш менга қаноат бағишлайди.

– Китоблар билан ошно бўлиб ўсган йигитнинг шахсий кутубхонасидан қандай китоблар ўрин олгани бизга қизиқ...

– Автофалокат сабабли тўшақда ётган пайтларимда китоблар менга энг яқин дўст бўлди. Ҳаётимда улар билан боғлиқ яхши хотиралар талайгина. Уйимизда дадам раҳматининг ижодхоналари бўларди. Шифтга қадар ўрнатилган китоб жавонлари лик тўла ва юксак дид билан жойлаштирилган. Бир тарафда луғат, энциклопедиялар туркуми бўлса, бир тарафда ўзбек ва жаҳон адабиёти дурдоналари... Машраб, Бобур, Пушкин... рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин...

Дадам иқтисодчи бўлганлиги учун ноёб соҳага оид асарларни алоҳида тортмада сақларди. Мен ўша китобларга кўпроқ қизиқардим. Уларни тушунмасам-да, ўқийверардим. Жилдлари сарғайган, китобнинг «шитир»лашидан завқланардим. Йиллар ўтиб, уйлар ҳам, китоб жавонлари ҳам янгиланди. Аммо ўша болалигимдаги эртакнамо ижодхонани қўмсайвераман. Болаликнинг, илмнинг ҳиди бор эди унда...

Ҳозир ўзимнинг кутубхонам ва муҳрим бор. Олдига катта мақсад қўйган инсон борки, шахсий кутубхонасига эга бўлиши керак, деб ўйлайман. Шахсий кутубхонамдан отамдан қолган эски ва азиз китоблардан тортиб ўзбек, рус, инглиз тилидаги бадий ва илмий адабиётлар ўрин олган. Янада бойитиш ҳаракатидаман. Ҳа, айтганча, улғайибман. Ҳозирда сиёсий асарлар билан биргаликда романтик асарларга қизиқишим баланд (қулади).

– Тинмай ҳаракат қилдингиз, су-

зиш бўйича икки карра Ўзбекистон чемпиони, ниҳоят, Паралимпия ўйинлари ғолиби бўлдингиз. Кўнглингиздан нималар кечди ўшанда?

– «Чопилган оёғим билан чопдим мен...» деб ёзган эди Рауф Парфи... Қўлтиқтаёқда юрган боланинг кун келиб чемпиони бўлиши кимнинг ҳам хаёлида бор, дейсиз. Ёзда ўртоқларим билан сойда тенгма-тенг сузавериш, спортчи бўлганимни пайкамай қолибман. Илк бор мусобақада қатнашиб, ғалаба қозонганимда ҳаммаси тушдек кўринган менга. Онамнинг қувончини, оғиз тўлдириб кўшилларга мақтанганларини айтмайсизми! Кейин спортга (ҳаётга ҳам) қизиқишим ортди. Ғалабалар бир-бирига уланиб кетди. Паралимпия ғолиби бўлганимдаги қувончларни сўз билан таърифлаб бўлмайди. Юртимизга шода-шода медаллар олиб келаётган спортчилар қаторида эканлигимдан жудаям бахтиёрман. Дарҳақиқат, шоир айтганидек, мен ҳам «чопилган оёғим билан чопдим» ва агар она Ватанимизнинг обрўси учун нафақат спорт майдонларида, балки тумандошларимнинг фаровон турмуш тарзи учун сиёсат майдонида ҳам қанча керак бўлса, шунча «чопиш»га тайёрман.

– Болалиқдан ҳаёт ва мактаб таълимини тенг олдингиз. Ҳаёт берган сабоқлар ҳақида нималар дея оласиз?

– Бир куни кўмирчи кондан марварид топиб олиб: «Оқ кўмир бўлмайди», деб чиқитга чиқариб юборибди. Мен ҳам содда кўмирчи сингари кўп нарсанинг фарқига бормаганман. Беморлик даврида Аллоҳ берган азиз неъмат – вақтнинг нақадар бебаҳолигини англадим. Ижтимоийлашиш тўрт девор ичида қамалиб ўтиришдан афзаллигини тан олдим. Ўзимни ҳаётга бегонадек тутган вақтларим – сабоқ. Умуман олганда, ҳаётнинг ҳар лаҳзасидан

қувонч ва сабоқ олдим. Раҳматли Анвар Обиджон айтганидек, «Ҳаётнинг ҳар лаҳзаси гўзал, умрнинг ҳар они ганимат» экан.

– Фарзанд учун асл қаҳрамон, шубҳасиз, ота бўлади. Қаҳрамонингиз ҳақида билмоқчимиз...

– Отам билан бирга ўтказган саргузаштларимни, у кишидан ўрганганларимни соатлаб гапиришим мумкин. Менда қандай яхши хислат бўлса отамдан, ёмони эса ўзимники. Бир воқеани сўзлаб берақолай. Жарроҳлик амалиётидан кейин икки ой деганда уйга қайтдик. Юзимни табассум тарк этган, кўзимга атроф-муҳитдан тортиб одамларгача бегонадек кўринди. Шу залда кунлар ўтиб бораверди. Тенгдошларим мактабга чиқишди. Ўқув қуроллари ва китоблар билан кечга яқин дадам хонамга кирди. «Дада, эртага мен ҳам мактабга бора-манми?» дедим қувониб. «Ҳа, янги очилган мактабга. Бу мактаб – уйимиз, ўқитувчиси – мен, ўқувчиси – сен», деди отам. Эртадан бошлаб машғулотларга киришадиган бўлдик. Мен бир вақтда ўзбек ва рус тилларини ўргандим. Кундузи китоб ўқиби, кечаси дадамга сўзлаб берадим. Аммо барибир мактабга бормаганим алам қиларди.

Бир куни Ижтимоий таъминот марказидан ногиронлар аравачасини олиб келишди. Онам иккимиз роса қувондик.

Бу билан кўчага чиқиш анча қулай эди. Ўзимча режалар туздим. Аммо бу дадамга ёқмади. Ишдан қайтиб аввал онамга, кейин менга қараб: «Аравачанинг кераги йўқ, менинг ўғлим унда ўтирмайди», деб уни ховлига олиб чиқиб ташлади. Режаларимнинг барчаси шомлода тўзғанган чангдек ҳар ёнга учиб кетди. Дадамдан қаттиқ ранжидим. Кейин «Мана сенга қўлтиқтаёқ. Тўғри, бошида ундан фойдаланишга қийналасан, аммо тез орада унинг қулайлигини англайсан», деди. «Футбол ўйнасам ҳам бўладими?» кўзларимни катта-катта очиб, дадамга қарадим. «Ҳа, фақат яхшилаб юришни ўрганиб ол!» деди.

Шу кечадан бошлаб, бир жуфт қўлтиқтаёқда юришни машқ қила бошладим. Бир йиқилдим, икки йиқилдим... Хуллас, унда бемалол ҳаракатланишни ўргандим. Дадам бундан жуда хурсанд бўлди ва менга битта қўлтиқтаёқнинг ўзи етарли эканлигини ўқитди...

– Чет тилларини яхши биласиз. Саккиз балли «IELTS» сертификатингиз ҳам бор. Сиздаги салоҳиятнинг ярмига эга бўлган ёшлар «четга кетаман... кўпроқ пул топаман бу билим билан», дейишади. Ватандан ташқари жой Ватан бўла оладими?

– Ватан – ота-она, яқин қариндошлар тафтига бурканган мўъжизакор олам. Бугун аксар тенгдошларимиз чет элга ўқиш учун чиқмоқдалар. Замон глобаллашди. Ахборот технологиялари ривожланди. Бу шароитда тил билган инсон дунёнинг манамен деган таълим даргоҳларидан қолшмайди даражада билим олиб, юртимизда кадр топиши мумкин. Бировнинг онаси бизга она бўлолмаганидек, ўзга юрт тупроғи ҳеч қачон Ватан бўлолмайди. Ватан бўлганида Бобур Мирзо Ҳиндистонда туриб, Андижонни соғинмаган бўларди.

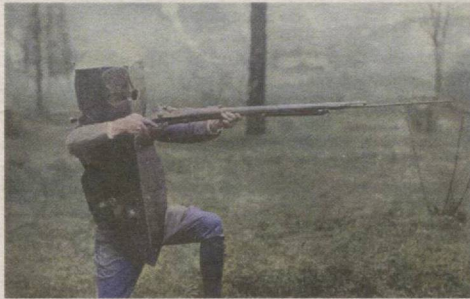
Шоҳсанам НИШОНОВА
суҳбатлашди.

БИЗ ЯШАЁТГАН ДУНЁ

БРОНЕЖИЛЕТ ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛГАН?

Инсоният бошидан кечирган уруш ва жангларда душмани махв этмоқ учун қўлланиладиган қуроллар қанчалик ривожланган бўлса, жангчиларни турли қуролларнинг зарарларидан ҳимоя қилиш ҳам ривожланиб борди. Масалан, камон, ёй ва найзаларни яратган инсон улардан ўзини ҳимоя қилувчи қалқонларни ҳам ўйлаб топган. Қалқонлар ҳам ўша замон талабига мос равишда тахтадан ясалган.

Кейинчалик эса оддий темирни тешиб ўта оладиган ўточар қуроллар яратилди ва ўз навбатида, мазкур қуроллар етказиши мумкин бўлган зарардан ҳимояланиш учун бронезжилетлар ихтиро қилинди. У инсон (асосан тананинг юқори қисми)ни ўқотар ва совуқ қуроллар таъсиридан асраш учун мўлжалланган индивидуал ҳимоя воситаси. У ўқ, тиғли қуроллар зарби ва портловчи ускуналар парчаларини ушлаб қолувчи ўзига хос хусусиятга эга бўлган турли материаллардан тайёрланади.

Аскар ҳаётининг қадри сабаб

Бугунги кунда бронезжилет ҳарбий хизматчи экипировкасининг ажралмас қисми саналади. Лекин ҳар доим ҳам ундай бўлмаган. Узоқ вақт аскарлар жанг майдонларида ўз танасини фақат юпка мато ва ингичка туникадан иборат мундирлар билан ҳимоя қилган. Замонамизда аскар ҳаётининг қадри бир неча баробар ўсди. Шунинг учун ҳам кўпчилик давлатлар ишончли ва мукамал бўлган янги турдаги бронезжилетларни яратишга киришган. Бундай ишланмаларга жуда катта маблағлар ажратилади.

Бронезжилетлар турлича бўлгани сабаб улар синфларга бўлинади. Енгил бронезжилетлар танани пистолет ўқлари, пичоқ ва мина парчаларидан ҳимоя қилса, оғирлари Калашников автоматининг ўқини ҳам тўхтатиб қола олади. АК-47 ўқининг тезлиги сониясига 700 метр эканини ҳисобга олсак, бу қанчалик жиддий кўрсаткич эканини англаш қийин эмас. Яширин бронезжилетларни кийим остидан кийиш мумкин. Бу махсус хизмат ходимлари ва тансоқчилар учун қулайлик туғдиради. Жанг майдонида бронезжилет қай даражада самара беради, деган савол туғилиши мумкин. Бир мисол келтирамиз: АКШ армияси статистикасига кўра, бронезжилетлардан фойдаланиш ҳарбий хизматчилар зарарланишини 60 фоизга камайтирган.

Тахминан XVI асрнинг ўрталарида ўточар қуроллар ривожланиши оқибатида ўша даврдаги зирх ҳамда совутлар жангчини етарли даражада ҳимоя қилолмай қолди. Бундан ташқари, Европа оммавий тарзда ёлланма армияга ўта бошлади ва уларни сифатли зирхлар билан керакли даражада таъминлаш мушкуллик туғдира бошлади. Совутлар фақат сапёр ва оғир кавалерия бўлинмасигагина етарди, холос. Ўқотар қуроллар ва артиллериянинг мукамаллашиб бориши кўшинга жиддий зарар еткази бошлади. Шунда ҳарбийлар кирас (танани орқа ва олд қисмини ёпиб турувчи металл плита) ҳақида бош қотира бошлади.

Кираснинг пайдо бўлиши XIX-XX асрларга тўғри келади. Масалан, Россиянинг 1905 йилда Францияга 100 мингта кирас буюртма қилгани ҳақида маълумотлар бор. Кираснинг қўллаб турлари Биринчи жаҳон урушида ишлаб чиқилган. Бу борада уруш иштирокчиси бўлган деярли барча давлатлар излаш олиб борган. Аксарият ҳолларда сапёрлар ва кўкқисдан хужум уюштирувчи штурм бўлинмалари аскарлари кирасда бўлган. Бир томондан бу восита ўқ ва пичоқ зарбаларидан ҳимоя қилган бўлса, бошқа томондан унинг ҳимоя қилиш хусусияти металлнинг қалинлигига боғлиқ бўлган.

Туб бурилиш

Биринчи жаҳон уруши давом этаётган бир вақтда инглизлар замонавий бронезжилетларга ўхшаш «нимадир» яратишди. Уни «Дэйфилд тана зирхи» деб номлашди. Зирх кўкракда алоҳида тўртта плитадан иборат бўлган. У пистолет ўқидан яхши ҳимоя қилиши билан бирга, уни кийиб юришга ҳам қулай эди. Лекин уни ишлаб чиқариш жуда қимматга тушаётган эди. Истовчилар ўз пулига сотиб олиши мумкин бўлган. Ўша давр ишбилармонлари мазкур зирхлар ортдан катта даромад топишди. Кўп ҳолларда фронтдаги эри, отаси ёки ўғлини ҳимоя қилиш учун оила бутун борини бериб бўлса

ҳам «Дэйфилд тана зирхи»ни сотиб олган.

Бундан ташқари, шлем ва кирасдан иборат «Брюстер тана қалқони» (Brewster Body Shield) ҳимоя воситаси ҳақида айтиб ўтиш жоиз. У жангчи танасини самарали ҳимоя қилган, бироқ оғирлиги 18 килограммни ташкил этган. Бутун дунё мамлакатлари томонидан бронезжилет ва кирасни ишлаб чиқиш ишлари Иккинчи жаҳон уруши даврида ҳам давом этган, бироқ ҳақиқатан енгил, қулай ва ишончли бронезжилет яратишининг уйдасидан чиқилмаган.

Замонавий кўринишдаги бронезжилетлар 1950-йиллардан кейин яратила бошланди. Уни америкаликлар ихтиро қилишди ва дастлаб Корейдаги жангларда қўллади. Мазкур бронезжилетлар бир неча қават қилиб ўралган мустаҳкам мато – капрон ёки нейлондан иборат бўлган.

М-1951 бронезжилети кўп миқдорда биринчи марта 31 минг дона ишлаб чиқарилган. У нейлондан тайёрланган ва алюмин кўшимчалар билан қучайтирилиши мумкин бўлган. Бу бронезжилетнинг оғирлиги 3,51 килограммни ташкил этган. Унинг яратувчилари ўқни ушлаб қолишни ўз олдиларига мақсад қилиб қўймаган, лекин бронезжилет мина парчаларидан яхши ҳимоя қилган.

АКШ армиясида бронезжилетлар оммавий тарзда Вьетнамдаги жангларда тарқала бошлади. Нейлон толасидан тайёрланган М-1969 бронезжилетининг оғирлиги 3,58 килограмм бўлган. Шу билан бирга, америкаликлар самолёт ва вертолётларнинг учувчиларини ҳимояловчи индивидуал ишланмалар устида ҳам бош қотира бошлади. 1970-йилларга келиб АКШ ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимлари учун «Barricade Vest» номи бронезжилет яратилди.

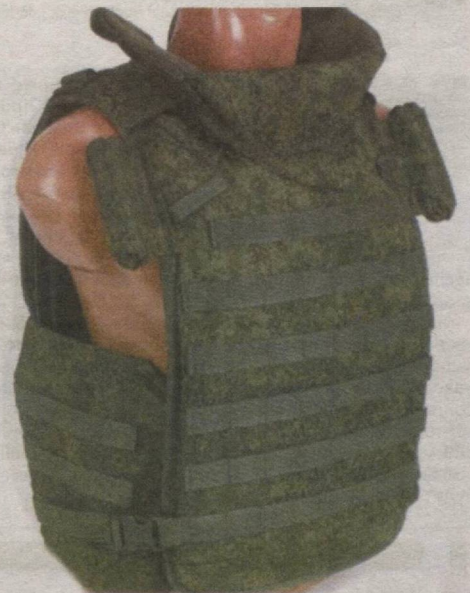
Совуқ уруш даврида нафақат янги қуролларни яратиш ва армияни қуроллантириш, балки жангчилар ҳимоясини таъминлаш мақсадида ҳам собиқ Совет Иттифоқида бронезжилетлар яратила бошланди. Дастлаб собиқ Совет армиясини 6Б1 бронезжилетлари билан 1957 йилда таъминлашга қарор қилинган, бироқ оммавий тарзда ишлаб чиқарилмаган. Уни катта уруш бошлансагина, ишлаб чиқаришга келишиб олинди. Шунинг билан Афғонистондаги уруш ҳаракатлари бошланиши

билан собиқ Совет армияси 6Б1 бронезжилетлари билан таъминланди. Лекин тоғли ҳудудларда бу бронезжилет оғирлик қилди. Шундан сўнг баъзи камчиликлар билан 6Б2 яратилди. 1983 йилдагина ўққа бардош бера оладиган 6Б3Т, 1985 йили универсал – 6Б5 «Улей» бронезжилети ишлаб чиқилди. У таркибий қисмларга бўлинган бўлиб, турлича қўллаш орқали ҳимоянинг ҳам ҳар хил даражаларини таъминлаш мумкин бўлган.

Ғарбда эса...

Ғарбда бронезжилетларнинг ривожланиш йўли бироз ўзгача кечди. Вьетнамдаги урушда ўқдан эмас, балки портлаш парчаларидан жароҳат олишлар сони бир неча баробар ортиб кетган. Шунинг учун америкаликлар ўққа қарши тура оладиган бронезжилетларни яратишга шошилишмади. Бунинг устига 1970-йилларнинг ўрталарига келиб саноатда юмшоқ бронезжилетлар учун истиқболли мато – кевлар ишлаб чиқарила бошланди. 1980-йилларнинг бошида Америка армиясини таъминлаш учун юмшоқ кевлардан ишланган бронезжилетлар – PASGT тайёрланди. Мазкур бронезжилетлар америкаликлар учун асосий ҳимоя воситаси сифатида 2006 йилгача хизмат қилган. Афғонистон ва Ироқдаги операциялар портлашдан эмас, балки ўточар қурол ўқларидан ҳам ҳимояланиш заруратини ўртага қўйди. Бу турдаги биринчи бронезжилет – RBA АКШ армияси томонидан 90-йиллар бошида қўлланила бошланди. 1999 йилда Америка аскарлари портлаш парчаларидан ҳимоя қилувчи OTV бронезжилетлари билан таъминланди. Қўшимча ҳимоя панеллари ўрнатилса, мазкур бронезжилет автомат ўқларига ҳам қарши тура олди. 2007 йилда эса АКШ армияси яна бир замонавий бронезжилет – MTVга эга бўлди. MTV бронезжилетлари айна пайтда АКШ аскарлари учун жорий қилинган экипировка таркибига киритилган.

Замонавий бронезжилетларни ишлаб чиқариш учун ўта мустаҳкам бўлган турли материаллардан фойдаланилади. Улар асосан синтетик

толалар (баллистик толалар ҳам дейилади), металл (титан, пўлат) ёки керамика (алюмин оксиди, бор карбиди ёки кремний). Замонавий бронезжилетлар модулли қурилишга эга, яъни махсус қўшимчалар ёрдамида тананинг ўқни бую жио ҳимоясини кучайтириши мумкин.

Албатта, аскар ҳаётини ҳимоя қилиш, уни ҳар хил жароҳатлардан асраш бугунги кунда ҳар бир мамлакатнинг асосий мақсадига айланган. Турли тактикалар, манёврлар жангда голиб бўлиш учун ишлаб чиқилса, жангда мағлۇб бўлмаслик учун аскарларни бронезжилет билан таъминлаш талаб этилади.

Мухторбек АБДУЛЛАЕВ,
журналист

ХАРБИЙ ТЕХНИКА

ГАУБИЦАНИНГ ХАРАКАТЧАН ВАРИАНТИ

Хитойнинг «Норинко» корпорацияси мутахассислари томонидан ишлаб чиқилган SH2 русумли 122 мм.ли ўзиюрар гаубица шатакка олинувчи 122 мм.ли гаубицанинг ҳаракатчан варианты ҳисобланади. Ушбу артиллерия тизими гидралик формуласи 6 х 6 бўлган, ўта қийин йўллардан ҳам юра оладиган автомобиль шассисига ўрнатилган.

Машина компьютерлаштирилган ўт очиши бошқариш тизимига эга. Бу тизим таркибига навигация жиҳозлари, алоқа ва жанговар бошқарув тармоғида автоматлаштирилган ахборот алмашиш воситалари қиради. Шассининг олд қисмида қуввати 214,5 от кучига тенг бўлган, суюқлик билан совитилувчи дизель двигатели ҳамда зирх билан ҳимояланган кабина жойлашган. Машина зирхи

ўқотар қуролларнинг ўқлари ва кичик калибри артиллерия снарядлари парчаларидан ҳимояланиши таъминлайди. Гаубицанинг орқа қисмида айланма ҳаракатланувчи очик платформа жиҳозланган бўлиб, унга артиллерия қисми ўрнатилган. Ўт очиш вақтида иккита гидравлик таянчга таянади. Автомобиль шассиси шиналарга дам (ҳаво) бериш тизими билан жиҳозланган ва шоссе бўйлаб максимал юриш тезлигини соатига 90 км.гача етказиш имконига эга. Ёқилғи бўйича юриш захираси 600 км.ни ташкил этади. Гаубица юқори даражадаги манёврчанликка эга ва қўллаш ҳудудига транспорт самолётлари ёрдамида етказилиши мумкин.

SH2нинг асосий техник-тактик тавсифлари: экипаж 5 кишидан иборат, узунлиги 8,5 метр, эни 2,5 метр, баландлиги 2,9 метр (поход ҳолатида), жанговар оғирлиги 11,5 тонна, жанговар захира 24 та снарядни ташкил этади.

МНОГОЦЕЛЕВАЯ ГУСЕНИЧНАЯ МАШИНА

Программа создания бронированной многоцелевой гусеничной машины AMPV (Armoured Multi-Purpose Vehicle) является одной из приоритетных в СВ США на среднесрочную перспективу. Она предполагает замену БТР M113 в «тяжелых», «средних» и «легких» БТ.

В настоящее время AMPV является единственной программой по гусеничным машинам, которая полностью финансируется и продвигается вперед в намеченные сроки. Намечается изготовить 2900 машин в пяти модификациях (БТР общего назначения, подвижный командный пункт, самоходный миномет, машины медицинской помощи и эвакуации, подвижная лаборатория научных исследований и испытаний). Новыми средствами после принятия их на вооружение планируется оснащать по две-три бригады в год.

Фирма «БАЭ системз» была выбрана головным подрядчиком для технической и технологической разработки программы AMPV. Она предложила выполнить эту программу путем модернизации машин семейства «Брэдли», находящихся на хранении. Первый 52-месячный контракт на сумму 382 млн долларов на разработку машин AMPV был заключен в 2014 году. Этот же контракт предусматривается производство головной партии в количестве 289 единиц. В целом расходы на программу AMPV составляют 10,2 млрд долларов. По данным Пентагона, средняя стоимость одной такой машины будет около 1,8 млн долларов.

КИМ ЧЕН ИН ҚАЕРДА?

Шимолий Корея етакчиси Ким Чен Ин номаълум сабабга кўра яна кўринмай қолди. Бунга «New York Post» нашри эътибор қаратди.

Нашринг таъкидлашчи, Ким Чен Ин 12 кундан бери кўринмаяпти ва ҳеч қандай баёнотлар бермаяпти. «Балки у ҳақиқатан ҳам фабрикаларда тасмалар кесаётгандир, бироқ бу суратлар ҳақиқийлигини текшира олмаймиз», деб изоҳ берган Ким Чен Иннинг охириги марта кўриниш берганига АҚШ Президентининг миллий хавфсизлик бўйича маслаҳатчиси Роберт О'Брайен.

FACEBOOK КОМПЕНСАЦИЯ ТЎЛАЙДИ

Facebook компанияси ва ижтимоий тармоқнинг контентларни назорат қилувчи ходимлари судда умумий қиймати 52 млн долларни ташкил этувчи даввоси қаноатлантирилди.

Посттравматик синдром ёки шунга ўхшаш руҳий зўриқишлар аниқланган компания ходимларининг ҳар бири даволашни учун 50 минг долларгача пул олади. Келишувга кўра, компанияда 2015 йилдан бери ишлаб келаётган Калифорния, Техас, Аризона ва Флоридадан бўлган 10 мингдан ортиқ ходимлар компенсация олади. Компенсациянинг энг кам миқдори минг долларни ташкил этади.

Интернет материаллари асосида тайёрланди.

ОСНАЩЕН СОВРЕМЕННЫМИ УСТАНОВКАМИ

Фрегат с управляемым ракетным оружием (УРО) «Хессен» ВМС Германии (бортовой номер F221, типа «Заксен», проект 124) был заложен 14 сентября 2002 года на судовой верфи компании «Тиссен нордзееверке» (г. Эмден), спущен на воду 27 июня 2003-го и вошел в состав военного флота страны 15 декабря 2005 года.

Его полное водоизмещение 5 690 т, длина 143 м, ширина 17,4 м, осадка 6,9 м. Двухвальная главная энергетическая установка (ГЭУ), выполненная по схеме CODAG, включает газотурбинный двигатель GE LM2500 мощностью 31 514 л. с. и два дизеля MTU 20V 11 63 TB 93 суммарной мощностью 20 128 л. с. Максимальная скорость хода 29 узлов, дальность плавания 4 000 миль при экономической скорости хода 18

узлов. Вооружение: две четырехконтейнерные пусковые установки (ПУ) ПКР «Гарпун» блок 1D, 32-ячеечная УВП Mk 41 для стрельбы ЗУР «Стандарт-2» мод. 3А и «Усовершенствованная Си Спарроу», две ПУ ЗРК RAM, 76-мм автоматическая установка (АУ) «ОТО Бреда», две 27-мм АУ «Маузер», четыре 12,7-мм пулемета, два 324-мм трехтрубных торпедных аппарата Mk 32 мод. 7 для стрельбы торпедами Мх-90 «Импакт». В корме оборудованы площадка и ангар для базирования двух вертолетов типа NH-90 или «Супер Линкс». Радиоэлектронные средства: АСБУ CDS F124, Link 11/16; РЛС обнаружения воздушных целей SMART-L, РЛС обнаружения воздушных и надводных целей АРАР; оптоэлектронная станция MSP; две навигационные РЛС SAM 9600M; подкильная ГАС DSQS-21B. Экипаж 255 человек, в том числе 39 офицеров.

ВЕРТОЛЁТ ТИПИДАГИ ЯНГИ АППАРАТ

«Эрбас геликоптерс» фирмаса ва Франциянинг DCNS кемасозлик корпорацияси мутахассислари Франция Ҳарбий денгиз кучлари учун мўлжалланган вертолёт типидаги VSR700 русумли учувчисиз учиш аппаратини ишлаб чиқмоқда. Бу жанговар машина «Гимбаль геликоптерс» компанияси томонидан ишлаб чиқарилган «Кабри G2» (Gabry G2) русумли энгил вертолёт асосида яратилмоқда.

«Эрбас» мазкур аппаратнинг яратилиши учун, DCNS эса уни Ҳарбий денгиз кучларига қарашли кемаларда қўллашга мослаштириш учун жавоб беради. Ишлаб чиқувчилар баёнотига кўра, мазкур янги жанговар восита юқори баландликдан разведка ва кузатув ишларини олиб бориш, нишонларни аниқлаш ва кўрсатиб бериш учун мўлжалланган. Шунингдек, аппарат чегараланган даражада зарба бериш имкониятларига эга бўлиши ҳам мумкин. Маълумотларда келтирилган тактик-техник тавсифларга мувофиқ, аппаратнинг узунлиги 6,2 метр, кўтарувчи винт диаметри 7,2 метр, максимал кўтарилиш оғирлиги 680 килограмм, фойдали юкланма оғирлиги 250 килограмми, максимал учиш тезлиги соатига 180 километр, амалий кўтарилиш баландлиги 4 000 метр, максимал учиш масофаси 250 километрини ташкил этади.

П. САЙДИВАЛИЕВ тайёрлади.

ПАТРУЛДА РОБОТ-ИТ

Сингапур расмийлари шаҳардаги Бишан-Анг Мо Кио боғи-ни патруллашда синов тарихида Boston Dynamics компаниясининг Spot номи робот-ити қўлланишини эълон қилишди. Робот коронавирус пандемияси шароитида одамлар орасида сақланиши керак бўлган ижтимоий масофа ортидан кузатади.

Қўйилган вазифаларни бажариш учун робот камералар, динамик ва бошқа зарур қўрилмалар билан жиҳозланган. Расмийлар камералар одамлар юзини идентификация қилиш учун эмас, балки масофани кузатиш учунгина қўлланишини айтишган.

ВОЕННАЯ ТЕХНИКА

ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ БПЛА АРМИЯМИ
ЗАРУБЕЖНЫХ ГОСУДАРСТВ

Современные военные конфликты предъявляют новые требования к ведению боевых действий, где большое участие принимают высокоточные образцы вооружения и военной техники. Развиваются образцы техники, не имеющие экипажей, которые, в свою очередь, на данном этапе развития науки и техники, стали относиться к высокоточным образцам вооружения, управляемые с помощью радиосвязи. Большое развитие получили беспилотные летательные аппараты, БПЛА, которые имеют уже довольно большой послужной список.

Во время войны в Югославии отмечен наиболее высокий уровень применения БПЛА для решения задач разведки и наблюдения за полем боя. Соответствующим образом это сказалось и на уровне их потерь. По данным зарубежной прессы за три месяца войска объединенного командования официально потеряли 48 единиц БПЛА различного класса и назначения. США потеряли в общей сложности 17 БПЛА: 3 БПЛА «Предатор», 9 БПЛА «Хантер», 4 «Pioneer» и 1 не установленного типа. Потери Франции составили 3 БПЛА - наблюдателя за полем боя «Crececelle» и 2 CL-289. Великобритания потеряла 14 БПЛА «Phoenix».

В Иракском конфликте «Буря в пустыне» также были испытаны БПЛА Франции. На вооружении французской армии имелся комплекс «Март». Основным отличием этих БПЛА это совместная работа с РЛС «РАТАК» обеспечивающая подсвет (целеуказание) для РСЗО, несмотря на это оставальной принцип предназначения схож с американскими комплексами БПЛА. Летом 1995 года в Боснию и Герцеговину американцы отправили несколько единиц БПЛА «Предатор». В результате они хотели получить снижение потерь личного состава своей армии, принимавшей участие в миротворческой операции. БПЛА «Предатор», развёрнутые в Албании, налетали над Боснией более 750 часов, за период июля по октябрь 1995-го. Выполнено было 80 полётов, при этом БПЛА взаимодействовали с самолётами-разведчиками, которые направляли БПЛА в районы проведения операций и дислокаций частей миротворческих сил. БПЛА «Предатор» использовались с целью разведки расположения боснийских сербов.

Беспилотные авиационные системы в боевых действиях в Афганистане ещё раз продемонстрировали свою эффективность. Основное участие в боевых действиях приняли БПЛА «Предатор» и «Рипер». Применение БПЛА «Глобал Хоук» ограничилось несколькими вылетами для отработки технических вопросов боевого применения и взаимодействия с наземными войсками. Проведение испытаний БПЛА «Предатор» в этом качестве

началось задолго до начала боевых действий в Афганистане. В феврале 2001 года в США была проведена серия успешных испытаний по пуску управляемой ракеты «Хеллфайр-С» с БПЛА РКью-1 «Предатор» в пределах прямой видимости по неподвижному и движущемуся танку. Решение на пуск ракеты по цели принимает оператор боевого управления, который может находиться на наземной станции управления или на борту специального самолета.

В целом анализ опыта применения вооруженными силами США беспилотных систем различных классов подтверждает высокую эффективность этого вида вооружения в условиях современных военных действий любой интенсивности.

Как показывает опыт российских Вооруженных Сил наиболее массовыми задачами для российских БПЛА в Сирии являлась разведка целей для ударов авиации, оценка урона, корректировка артиллерийского огня сирийской артиллерии. Выполнялись ими и другие задачи, от аэрофотосъёмки и 3D картографирования местности до сопровождения гуманитарных конвоев и поисково-спасательных операций. Следует отметить низкую надежность (особенно в холодное время) БПЛА «Пчела» и ее весьма скромные технические характеристики. Не последнюю роль в снижении эффективности данного БПЛА играет ее акустическая заметность.

В заключение можно отметить, что беспилотные авиационные системы являются критически важной военной технологией, без которых немислима организация и проведение современных боевых действий. Они способны передавать необходимую для своевременного принятия решения информацию в режиме реального времени, наносить точечные удары по объектам противника и выполнять другие жизненно важные задачи в театре боевых действий.

Майор Ф.ТУЛЯГАНОВ,
слушатель Академии ВС РУ

ФОРС-МАЖОР ҲОЛАТИ

Қозоғистон Президенті Қосим-Жұмарт Тоқаев коронавирус сабабли жорий этилган фавқулдда ҳолат режими учун форс-мажор ҳолати деб тан олиншини маълум қилди. У якка тадбиркорлар ва кичик бизнес вакилларининг судга мурожаатлари вақтида фавқулдда ҳолат форс-мажор, деб тан олиншини таъкидлади. Шунингдек, мамлакатда юридик шахслар ва якка тадбиркорларга нисбатан банкротлик жараёнларини қўзғатиш 2020 йилнинг 1 октябригача тўхтатилади. Қозоғистонда коронавирус тарқалиши сабабли 16 мартда жорий этилган фавқулдда ҳолат режими 11 майгача узайтирилганди.

ВАЗИЯТ ЁМОНЛАШИШИ МУМКИН

Тожикистонда коронавирус юқтирганлар сони 700 кишидан, вирус сабаб ҳалок бўлганлар 20 кишидан ошди. Бу ҳақда мамлакат Соглиқни сақлаш вазирлигига асосланб «Азия-Плюс» хабар берган. Уз навбатида Жаҳон соглиқни сақлаш ташкилоти ушбу мамлакатни янада оғир ҳолатларга тайёр туришга чақирган.

Эслатиб ўтамиз, Тожикистонда коронавирус кириб келгани илк марта 29 апрель куни Эълон қилинганди. Бундан олдинроқ Ўзбекистон Тожикистонга коронавирусга қарши курашда ёрдам сифатида тиббий контейнерлар ва шифокорлар гуруҳини юборганди.

Интернет материаллари асосида тайёрланди.

КЕТМА-КЕТ ТЕРАКТЛАР

«TOLU news» телеканалининг маълум қилишича, Қобул шахрида касалхонага уюштирилган ҳужум оқибатида 24 киши ҳалок бўлди. Нангархар вилоятида полиция бошлиғини дафн қилиш маросимида ҳам теракт содир этилган. Вилоят губернатори вакили Атолла Хогиянининг сўзларига кўра, портлаш натижасида 24 киши ҳалок бўлган, 68 киши жароҳат олган. Бу ерда ҳам касалхонадагидек террорчи ўзини портлатган. Франс Пресс ахборот агентлигининг маълум қилишича, ушбу ҳужум учун жавобгарликни ислом давлати террорчилик гуруҳи ўз зиммасига олган.

ШИРИН СЎЗ – ЖОН ОЗИҒИ

Аёл зоти табиатан нафис яралган. Унинг вужудидан тортиб ҳаракати, феъл-атвори, муомаласига қадар табиатнинг гўзал хилқати эканлигини англашиб туради. Шу билан бирга Момо Ҳаво авлодини сабр-бардошли, матонатли, жазм этса ҳайратомуз ишларга қодир зот дейишга ҳақлимиз. Унинг «қирқта жони» ҳақидаги нақл шу сабаб дунёга келган бўлса, ажабмас. Шоир таърифлаганидек:

*Қаноатин қошида бош эгадир,
Алп чўққилар, уммонлар.*

*У садоқат саройига бекадир,
Бунда ғулом султонлар.*

*Қадди нозик, қалби нозик хилқат у,
Нафисдир гул баргидек.*

*Минг довуллар эголмаган қудрат у,
Сабри ила қадди тик.*

Шундай экан, келинг, дастлаб аёл нафислиги хусусида сўз юритамиз.

Аёл қадами теккан жой баҳорга айланади, дейишади. Бу, аввало, унинг рўзғордаги ўрнига берилган баҳо, бизнингча. Чунки сариштали уйнинг фариштаси бўлиш фақат аёлга хос, бундай бахтга эгалик қилиш фақат унинг қўлида. Шунингдек, унинг оналик меҳри, рафиқалик назокати, бекалик ўрнини белгилаб турувчи бир фазилати борки, бу аёлнинг очиқ чеҳра, хушмуомала ва ширинсўзлигидир. Оила бекалари айнан мана шу хислати билан хонадон муҳитини ораста асраш, оила аъзоларини ўзаро ахилликда бирлаштиришга қодир зотдир.

Агар эътибор қилган бўлсангиз, муомалали, ширинсухан аёллар нафақат хонадонда, балки қўни-қўшни, маҳалла-қўй ҳамда иш жойида ҳам ҳурмат ва эътиборга эгалар. Доноларимиз «Ақлинг кўрки – тил, тилинг кўрки – сўз», деганларидек, бу хислат инсоннинг оқил ва тadbир-

Сурат: Интернетдақ олинди

корлигидан далолат. Оилавий ҳаётини эндигина йўлга қўяётган ёш бекаларга бу борада бир қатор маслаҳатларимиз бор.

Аёлнинг оиладаги тadbиркорлиги айнан унинг муомаласи билан боғлиқ. Ёш келинларимиз шу ўринда бир қадар хушёр ва зийрак бўлишлари лозим. Чунки бу турмуш ўртоғингизнинг хизматдаги фаолияти учун катта аҳамиятга эга. Айтайлик, умр йўлдошингизнинг хизматдан қайтишини интизорлик ила кутаясиз. У ёқтирган таомлар тайёр, «тиқ» этса, кўзингиз эшикда. Аммо хизмат масъулияти сабаб, унинг ушланиб қолиши табиий ҳол. Бундай пайтда келинчакларимиз рашк ва албатта, унинг ҳосиласи бўлган араз деган кўнгилсиз кайфият домига тушиб қолмасликлари керак.

Шундай вазият юз бердими, турмуш ўртоғининг хизмат бурчини тўлиқ тушуниб етмаслик оқибатида оилада нохуш ҳолат ҳукмрон бўлади. Хизматда толиққан бўлса-да, рафиқаси қошига кўтаринки кайфиятда шошилиб қайтган йигитни умр йўлдоши кайфиятсиз, тунд киёфада қарши олади. Шубҳасизки, бундай пайтда келинчакларимиздан ширин сўз киचीни қийин. Ишончсизлик, уюлган қовоқлару нордон сўз захми биринчи

навбатда қалбни яралайди. Асаблари таранг тортилган йигитларимиздан ҳам айнаи фурсатда ширин муомала чиқиши қийин. Бу ҳолат эзгу орзулар ила оилавий ҳаёт йўлига эндигина қадам қўйган жуфтлик учун кўнгилсизликнинг бошланishi дегани. Ҳазрати Навоий бобомиз:

*Кўнгилда тил синони жароҳати битмас,
Анга ҳеч нимаи малҳам ерин тутмас,*

деганларидек, бунинг оқибатида икки кўнгил вайрон бўлиши ҳеч гап эмас. Оиласидаги нохушлик сабаб, илқидаги бурчини тушкун кайфиятда бошлаган йигитнинг хизматида эса унум бўлмаслиги аниқ.

Агар юқоридаги вазиятда ёш бекаларимиз жараёни тўғри таҳлил қилиб, умр йўлдошларини очиқ чеҳра, ширин сўз ила қарши олсалар-чи? Энди оилада бутунлай ўзгача, яъни кўтаринки кайфият ҳукмрон бўлади. Бу икки ёш ўртасида бир-бирига бўлган меҳр-муҳаббат ва ишонч туйғусини зиёда этади.

Биз юқорида аёлнинг оиладаги тadbиркорлиги унинг муомаласи билан боғлиқ, деган фикр келтирдик. Халқимизда «Эркак – рўзғор боши, аёл – давлат боши», деган нақл бор. Бунинг маъноси эркак киши оилага етакчилик қилиб, рўзғор бутлиги учун жавоб берса, аёл оила бошлиғи келтирган давлатни жой-жойида сарфлай билиши лозим. Бундан кўриниб турибдики, хонадоннинг чиройли жиҳозланишдан тортиб, рўзғорнинг тўқислигига қадар асосан аёл киши жавобгар. Оилани бут қилиш осон эмас, албатта. Айниқса, хоналарни замонавий жиҳозлашнинг ўзи бўлмайди. Бу борада ҳар бир нарсасга эътиборли ва зийрак аёлларимиз рўзғорга керакли нарсаларни яхши билган бека сифатида оиладаги кам-кетикни ўзларининг ширин муомалалари билан турмуш ўртоқларига етказа олишлари керак. Унутмангки, сизнинг ширин тилингиз рўзғордаги йўқ нарсани бор қилишга қодир.

3. ЮНУСОВА

ҚИЗИҚАРЛИ 10 ТА ФАКТ

1. Никоҳ узугини тақиш одати қадимги Мисрдан кириб келган. Йигит ва қиз муҳаббат рамзи сифатида бир-бирига қамишдан тўқилган узукларни совға қилишган. Кейинчалик бу анъана юнонлар ва римликларда одат тусига кирган. Бундан ташқари, Римда унаштирув маросими пайтида қувё келиннинг ота-онасига металлдан ясалган узук тақдим этган. Шу тариқа у бўлажак турмуш ўртоғига гамхўрлик қилиш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

2. Штатлар аҳолиси социологларнинг ҳаётда нимани энг қадрли деб билишлари ҳақидаги саволига жавоб беришди. Уларнинг аксарияти биринчи ўринга пул ва карьерани эмас, балки бахтни қўйишган.

3. Немис тилида Drachenfutter деган сўз бор. Сўзма-сўз таржима қилинганда, «драконнинг озуқаси», деган маънони англатади. Эркаклар уни рафиқаларига ярашиш белгиси сифатида совға қилишади. «Таом» хушбўй атир, бир қути ширинликлар, аёлининг севимли гулдастаси бўлиши мумкин. Хуллас, айбдор эркак қандай бўлмасин, хафа бўлган рафиқасининг кўнглини олишга ҳаракат қилган.

4. Ирландияда 29 февраль куни аёллар мустақил равишда эркакларга турмуш қуриш таклифини беришлари мумкин. Унга кўра, турмуш қуриш таклифини

Ушбу байрам 1993 йилда БМТ Бош ассамблеяси томонидан тасдиқланган. Қуйида оилага оид 10 та қизиқарли маълумот билан танишасиз.

рад этган эркак жарима тўлашга мажбур бўлган. Ушбу анъана XI асрдан бери қонунларда ўз аксини топган.

5. Уйланмаган эркакларга қараганда уйланганларда юқори лавозимларга кўтарилиш эҳтимоли кўпроқ бўлади.

6. Биринчи ажрим ажралиш қонунига кўра, Францияда содир бўлган. Жозефина де Богарне эри Наполеон Бонапарт билан 1809 йилда ажрашган.

7. Етти йиллик никоҳдан кейин ажралиш эҳтимоли 50 фоизга камаяди.

8. Турмуш қуришдан олдин киши ўртача 7 бор севиб қолади.

9. Америка Қўшма Штатларининг деярли ярмида амакиваччалар турмуш қуришолмайди – бу қонун. Олимлар асослаб беришди: бундай оилаларда ногирон болаларнинг туғилиш даражаси оддий жуфтларга қараганда бироз юқори.

10. Дунёдаги энг машҳур муҳаббат балладаси Браян Адамс томонидан ёзилган. Кўпинча ёшлар бу балладани биринчи никоҳ рақси учун танлайдилар.

Интернет материаллари асосида С. МАМИРЖОНОВА тайёрлади.

CHO'PONNING JASORATI

Tog' yonidagi qo'ylarni Suyun otaning sherigi yoyib ketdi. Suyun ota o'g'li bilan nevarasini chodirga boshlab kirdi-da, og'zi bog'lab qo'yilgan meshdan piyolaga ayron quyib berdi.

- Qo'yning ayroni dori-da, - deb qo'ydi Suyun ota.

- Bu ayron emas, dada, buni qo'yning qimizi deyish kerak.

- E, bu qimizdan ham yaxshi, - dedi Suyun ota.

- Men shu ayron dan ichaversam, yigit yoshimga qaytganday bo'laveraman.

Akrom bobosining yigitligida ayiq bilan olishganini eshitgan edi.

- Ayiq bilan shu tog'da olishganmisiz, bobo? - deb so'radi. Suyun ota oq oralagan qo'ng'ir soqolini barmog'i bilan tarab, chigalini yozdi. U so'kish va qarg'ashni bilmaydigan odam edi, birovni qattiq urishganda "He, bolang yig'lagur", deb aytardi. Hozir ham u:

- Bolang yig'lagur ayiq, - deb so'zida davom etdi, - itlarimizni oldiga solib vang'illatib quvadi... Birinchi kelgan kuni qarasam, semiz bir qo'yni g'ijimlab otyapti. Dumbalik qo'y kamida besh pud keladi. Bolang yig'lagur ayiq uni oldingi ikki oyog'i bilan g'ijimlab turib otganda, o'n qadamcha nariga borib gursillab tushdi. Itlar akillab

kelsa, bo'kirib shunday panja soldiki, ular g'ingshib qochib qoladi. Mening qo'limda tayoqdan boshqa narsa yo'q.

- Miltig'ingiz qayerda edi? - dedi Sanjar aka.

- E, u paytlarda miltiq kamchil edi-da. Bizda miltiq yo'q edi. Bolang yig'lagur ayiq haligi qo'yni otib-otib, qo'tondan jilg'aga olib tushib ketdi. O'choqda o't yonib turgan edi. Men ayiq o'tdan qo'rqadi, deb eshitgan edim. Eski ko'yilagimni tayoqqa bog'lab, ustidan moy sepib yondirdim. Keyin ayiq tushgan jilg'aga qarab qiyqirib chopdim. Qarasam, qo'y do'mpayib yotibdi. Bolang yig'lagur ayiq uning dumba tomonidan ancha joyini yebdi-yu, ketib qolibdi. Jonivor qo'y bir tipirchiladi. Hali jon bermagan ekan. Darrov belimdan pichog'imni olib, uni halolladim... Oradan bir kun o'tgandan keyin ayiq qo'shni suruvga hujum qilindi.

U suruvni Chaqmoq degan bir cho'pon boqar edi. Kiyikdek kelishgan yigit edi. Ayiq bir qo'yni bosgandan keyin yugurib borib ayiqni tayog'i bilan ura ketibdi. Bolang yig'lagur tayoqni pisand qiladimi? Terisining qalinligi ikki enli keladi. Chaqmoq bir-ikki tayoq urgandan keyin ayiq unga hamla qilindi. Chaqon yigit edi, qochibdi. Lekin ayiqning bir panjasi yelkasiga

tegib ketibdi. Biz keyin ko'rdik, ko'yilagi yelkasidan yirtilgan. Ayiqning tirnog'i badaniga biroz botgan. Unchalik qattiq yarador bo'lgan emas. Ayiqdan qochib qutulib ketibdi. Lekin yelkasiga ayiqning panjasi tekkanda yomon qo'rqan ekanmi yo ayiq quturgan bo'lsa, kasali yigitga yuqdimi, xullas, bechora Chaqmoq og'ir kasal bo'lib, qazo qildi. Chaqmoq vafot etgandan keyin bizning juda g'azabimiz keldi. Atrofdagi hammamiz yig'ilib, "Buni bir yoqlik qilmasak, ertaga yana birortamizni o'ldirib ketadi", dedik. Qo'shni qishloqdan bitta miltiq topildi. Lekin uning ikitagiga o'qi bor ekan. Aksiga olib hech birimiz mergan emasmiz. Bu bilan ish bitmaydi, deb o'yladim-u, qo'y qirqimidan qolgan qirqliklarni oldim.

- Qirqlik deganingiz nima, bobo? - so'radi Akrom.

Suyun ota chodirning bir chetida yotgan uchlari nayzasimon uzun qaychini ko'rsatdi:

- Mana shu nayzalarni baquvvat tayoqlarning uchiga mahkam bog'ladim. Qo'shni cho'ponlardan biri miltiqni o'qlab qo'ydi. Ayiqning kelishini kutdik. Bolang yig'lagurning quturganini qarangki, bir kun qo'tonga qorong'i tushmasdan keldi. Bitta qo'yga hamla qilib borayotganda, qo'shni cho'ponga "Ot!" dedim. Qo'li qaltirab, mo'ljalni

yaxshi olmagan ekan. O'q ayiq o'tgan joydan besh-o'n qadam beriga tushib, yerni bir changitdi. Ikkinchi o'q ayiqning tepasidan o'tib borib, toshga tegdi. Lekin miltiq ustma-ust gumburlaganidan ayiq harqalay qo'rqadi. Orqasiga burilib qochdi.

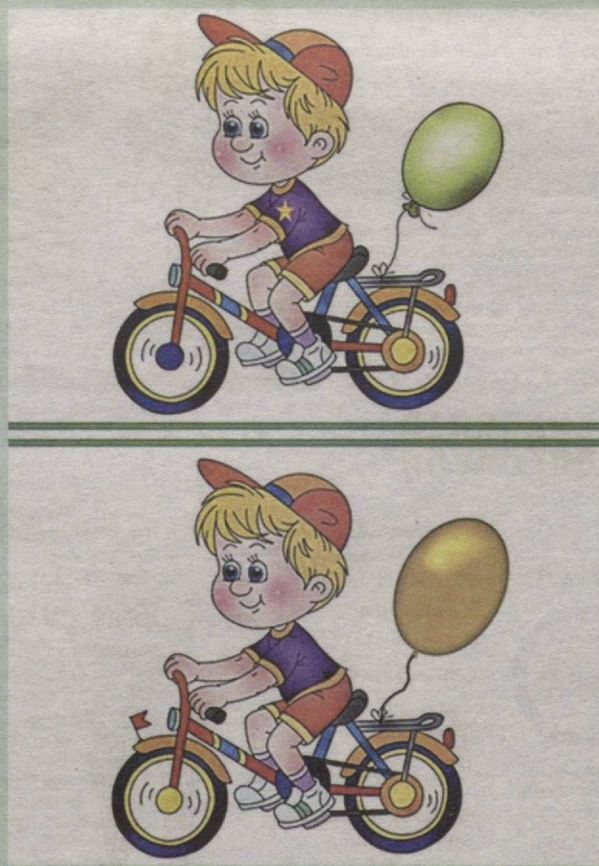
Biz qiyqirib ketidan quvdik. Nariyoqdan besh-oltita bo'ribosar itlar shovqin solib chiqdi. Bu gal ayiq itlarning ustiga bosib borolmadi-yu, o'ng tomonga burildi. O'ng tomondan biz qirqlik bog'lagan tayoqlarimizni ko'tarib chiqdik. Ayiq shoshib qoldi. Chap tomonda tirik jon chiqolmaydigan toshjar bor edi. Biz bunday toshjarni zov deymiz. Shu zovning tagi - kun tegmaydigan chuqur jilg'aning ichi kovak bo'lib, muz aralash qor bor edi. Ayiq qochib borib, ana shu muzning kovagiga kirdi. Kovakning muzi erib, teshilib qolgan joylari bor edi. Qirqlikni shu teshikka to'g'riladim-u, ayiqning biqinini mo'ljallab, bor kuchim bilan sanchdim.

Kovakning ichidan ayiqning bo'kirgani eshitildi. Mo'ljalni durust olganimni shundan sezdim. Nayzani tortib olib, yana bir sanchdim. Ayiq bir gandirakladi-yu, orqasiga tisarildi, keyin muz ustiga ag'anab tushdi...

"Bolalar uchun hikoyalar to'plami" kitobidan olindi.

O'YLA, IZLA, TOP!

18 МАЙ – ХАЛҚАРО МУЗЕЙЛАР КУНИ

ЗАМОН БИЛАН ҲАМНАФАС

Халқимизнинг кўп минг йиллик ўтмишига доир тарихий билимларнинг, улуг аждодларимиз ҳаёти, маданий ва маънавий меросимиз, боқий қадриятларимиз ҳамда кўҳна тарихимиз кечмиш дафтаридagi ёрқин саҳифаларни авлодларга етказиб беришда музейларнинг ҳиссаси бекиёс. Бугун юртимизда жуда кўп музейлар фаолият юритмоқда. Гарчи улар турли ном ва йўналишларда бўлса-да, барчаси тарихий, моддий ва маънавий ёдгорликларни сақлаш ва тарғиб қилиш орқали ёшларни она заминга садоқат, аждодлар меросига ҳурмат ҳамда ватанпарварлик руҳида тарбиялашдек эзгу мақсад учун хизмат қилмоқда.

Қуролли Кучлар давлат музейи ҳам шундай тарбия ўчоқларидан бири. 1965 йилда ташкил этилган бу даргоҳ истиқлол йилларида янгича қиёфа касб этди, янги-янги экспонатлар билан бойиди, захираси шакллантирилди. Шундай изчил ривожланишлар самараси ўлароқ, 2010 йилга келиб бу маънавият масканига давлат музейи мақоми берилди.

Музей экспозициясидан ўрин олган ҳар бир экспонат қадимги ҳарбий тарих, буюк аждодларимиз ҳаёти, ўша давр маданияти, маънавияти, бебаҳо санъат дурдоналари, шунингдек, ҳар қандай таъжовубга қарашли зарба беришга қодир, мамлакатимиз миллий манфаатлари, давлатимиз суверенитети, ҳудудий яхлитлиги, халқимизнинг тинч ҳаёти қалқони бўлган Қуролли Кучларимизнинг шаклланиш жараёнларидан ҳикоя қилади.

Этибор бераётган бўлсангиз, бугун Ўзбекистонда улғайиб воёга етаётган ёшларимизнинг ҳар бири ўз ҳаётини, келажagini армия билан уйғун ҳолда кўрмоқда. Улар осуда, хотиржам ва саодатли ҳаётимизнинг қадрига етиб, уни кўз қорачигидек асрашни мажбурият эмас, балки кўнгилдаги энг тоза ва покиса ниёт, муқаддас бурч деб билишяпти. Армия ҳақида гап кетганда юраги фахр ва гурур туйғуларига лиммо-лим бўлиб ҳаяжон ила сўзлайдиган ёшлар билан кўп бора суҳбатлашганман ва бундан чексиз шод бўлганман. Чунки ёшларда юртга дахлдорлик туйғуси шаклланипти. Шунинг учун ҳам шарафли касбни ихтиёр этаётган ўғлонлар сафи йилдан йилга ортапти. Мен нима учун бу ҳақда гапиряпман? Чунки ёш авлод қалбида муқаддас касбга қизиқининг ортишида мактаб, коллеж ва лицейларда ҳарбийлар иштирокида ўтказилаётган маънавий-маърифий тадбирлар, давра суҳбатлари билан бир қаторда Қуролли Кучлар давлат музейига тез-тез уюштирилаётган экскурсияларнинг ҳам аҳамияти бекиёс бўлмоқда.

– Музейимизни экскурсия қилиш ёшлар учун ўзига хос анъанага айланган, – дейди биз билан суҳбатда Қуролли Кучлар давлат музейи директори Мусалим Нуриддинов. – Ҳа, бугун келажакимиз эгалари бўлган ёшларга таълим-тарбия бериш жараёнида турли усул ва воситалардан кенг фойдаланилмоқда. Айниқса, ёш авлодда юртимиз тарихи, маданияти, халқимиз маънавияти, урф-одатлари, қадриятлари ҳақида кенгроқ тушунча ҳосил қилиш ва улар қалбида ватанпарварлик, юртга муҳаббат ҳамда фахр-ифтихор туйғуларини шакллантиришда музейларга уюштирилаётган саёҳатлар муҳим ўрин тутаяпти. Шундай эзгу сазъ-ҳаракат орқали улар Ватанимиз қадрига етишни, унинг бойликларини асраб-авайлашни, урф-одат ва қадриятларнинг замонар силсиласида йўқолиб кетишига йўл қўймай, келажак авлодларга ҳам етказиш масъулиятини чуқур ҳис қилмоқда. Бу эса жамиятнинг ҳам, давлатнинг ҳам энг катта ютуғидир.

Орангизда кундалик юмушлар билан бўлиб ҳар доим ҳам музейларни саёҳат қилишга вақт ажратолмайдиганлар ҳам талайгина. Ана шундай вақтларда ҳам ўзингиздан хафа бўласиз. Йўқ, хафа бўлишингиз ўринсиз. Унутманг, биз техника асрида яшаймиз. Бу асрнинг мўъжизалари, имкониятлари жуда кўп. Агар сиз Қуролли Кучлар давлат музейи бўйлаб саёҳат қилишни истасангиз, бу борада сизга Мудофаа вазирлиги расмий веб-сайти ёрдам беради. Бунинг учун сиз «mudofaa.uz» сайтига кириб, «Қуролли Кучлар давлат музейи» тугмасини боссангиз кифоя. Қарабсизки, музей бўйлаб виртуал саёҳат қилишингиз мумкин. Ҳа, ўзгаришлар, янгиланишлар бўлгани яхши. Чунки ислохотлар тараққиётдан далolat беради. Ўйлаймизки, Қуролли Кучлар давлат музейи бундан буён ҳам замон билан ҳамнафас одимлайди.

Гулнора МУРОДОВА

БИР ЧИМДИМ

Сабрининг боши заҳар бўлади.
У хулққа айлангандан кейин
асалга ўхшайди.

Мавлоно РҮМИЙ

БИЛАСИЗМИ?

Чингиз Айтматовнинг «Оқ булут» асарида Чингизхон жангга кирганида ёнида эгарланган, жанговар ҳолатда суворийсиз от олиб юрганлиги ёзилган. Бу ҳақда асар қаҳрамони улуг хондан сўралганида у нима деб жавоб берган?

‘ноҳеиниң итїәв ‘незнал
-фәйт нһу исоблух пдлу
л инһн ‘идїәжетә егәв
-егәв инеиғ то :овәж

БИЛАСИЗМИ?

Наполеон Бонапарт урушда ғалабага эришмоқ учун 3 та нарса зарур деган. Бу уч нарса нима?

‘глу ‘глу ‘глу :овәж

КЕЛГУСИ СОНЛАРДА:

«Қарғалар»
қўшиғининг
яратилиш тарихи
қандай?

Урушлардаги энг
самарали ҳийлалар

VATANPARVAR

Муассис:

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
МУДОФАА
ВАЗИРЛИГИ

www.mudofaa.uz

Бош муҳаррир:

майор
Аҳрор ОЧИЛОВ

Навбатчи:

Исломжон КҶҶҚОРОВ

Саҳифаловчилар:

лейтенант
Рамиз ВАЛИЕВ

III даражали сержант
Олим БЕРДИЕВ

Мусаҳҳиҳлар:

Зебо САРИЕВА
Сайёра МЕЛИҚҶЗИЕВА
Мастура ҚҶРБОНОВА

Телефонлар:

71-260-36-50
Факс: 71-260-32-29.

ISSN 2010-5541

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Мудофаа вазирлиги Аҳборот ва оммавий коммуникациялар департаменти «Ватанпарвар» Бирлашган таҳририятнинг компьютер марказида саҳифаланди.

Газета Ўзбекистон Матбуот ва аҳборот агентлигида 2008 йил 6 июнда 0535 рақами билан рўйхатга олинган.

Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Буюртма: г-562

Ҳажми: 6 босма табоқ.

Бичими: А3.

Адади: 34 345 нуска.

Босишга топшириш вақти:

14:00.

Топширилди: 14:30.

Газета жума куни чиқади.

Газета 1992 йилнинг 24 июнидан чиқа бошлаган.

Нашр кўрсаткичи: 114.

Баҳоси: келишилган нарҳда.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компаниясида чоп этилди. Босмахона манзили: Тошкент ш., Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

1 2 3 4 5 6

Манзилимиз:

100164, Тошкент,
Университет кўчаси, 1-уй.